

DA DE KOM EFTER
KOMMUNISTERNE SAG-
DE JEG INGENTING,
FOR JEG VAR IKKE
KOMMUNIST

DA DE INDESPERREDE
SOCIALDEMOKRATER-
NE, SAGDE JEG INTET,
FOR JEG VAR IKKE SOCI-
ALDEMOKRAT

DA DE ANHOLDT FAG-
FORENINGSFOLKENE,
SAGDE JEG INGENTING,
FOR JEG VAR IKKE FAG-
FORENINGSMAND

DA DE KOM EFTER JØ-
DERNE, SAGDE JEG IN-
GENTING, FOR JEG VAR
IKKE JØDE

DA DE ANHOLDT MIG,
VAR DER INGEN TIL AT
SIGE NOGET

AF
MARTIN NIEMÜLLER
(1892-1984)
PROTESTANTISK PRÆST
(KONCENTRATIONS-
LEJRFANGE OG HØJST
DEKOREREDE KRIGS-
HELT UNDER FØRSTE
VERDENSKRIG).

Leder:

Folkeretsbrud – en farlig kurs – også for de stærke

Af Ole Espersen, professor, dr. jur.
Formand for Den Danske Helsinki Komité

Blandt de interessante artikler i denne udgave af MenneskeRet & Vrang er to, der er skrevet af erfarne toppolitikere - Gitte Seeberg fra det Konservative Folkeparti og Jørgen Estrup fra det Radikale Venstre. Begge artikler er uhyre relevante i forhold til folkerettens og menneskerettighedernes nuværende stade.

Gitte Seeberg beskriver den mistanke, som CIA og et par Europaråds-lande har været og er udsat for med hensyn til bortførelser og tortur af mennesker på europæisk landjord eller i europæisk luft- rum. Europa Parlamentet, der er kendt for at engagere sig mere i respekten for menneskerettighederne end måske mange landes parlamenter, fortsætter sin kulegravning under vanskelige vilkår for at opklare spørgsmålene. Gitte Seeberg refererer til øjenvidneforklaringen fra den tyske statsborger, som af amerikanske agenter blev kidnappet og bortført til en lejr i Afghanistan, hvor han i adskillige måneder blev udsat for voldsom tortur. Hans beretning er rystende læsning.

Jørgen Estrups artikel beskriver lovlig og ulovlig brug af magt i det internationale samfund. Hans konklusion er ganske klart, at den krig mod Irak, som Danmark deltog i, er i strid med folkeretten.

Tingene hænger sammen. Som den

finske udenrigsminister sagde forleden: "Lad os snart få stoppet diskussionen om det i og for sig ret uinteressante emne, karikaturtegninger af Muhammed og komme videre med de virkelig afgørende problemer: krigen i Irak, fængslinger og tortur i fangelejr i Afghanistan og Irak og krisen mellem Palæstina og Israel og så videre". I alle tilfældene

har vestlige lande slået ind på en ulovlig kurs med det resultat, at tusinder af mennesker bliver dræbt og vi foragtet og hadet. At indrømme fejltagelser er svært, ser vi. Især måske når fejltagelserne er baseret på ulovligheder og det, der kun kan kaldes løgne.

Desværre er Danmarks mulighed for at optræde som formidler blevet betydeligt vanskeliggjort af netop Muhammed-sagen. Det er synd, for Per Stig Møller har sat mange gode kræfter ind på at bidrage til en demokratisering og fredeligørelse af Mellemøsten.

Under alle omstændigheder har vi været ude for en lærestreg: følger man ikke spillereglerne, ved man ikke, hvor man ender og har svært ved at standse spillet. Det viser begge artikler.

En tidligere amerikansk udenrigsminister udtalte for nylig om den nuværende situation: "Vi har ledt efter en fjende og fundet os selv."

Kolofon:

Nyhedsbladet MenneskeRet og Vrang udgives af Den Danske Helsinki Komité for menneskeret-tigheder. En selvstændig frivillig organisation, der arbejder for styrkelse af demokrati, menneskeret-tigheder og mindretalsbeskyttelse i OSCE-regionen. Komitéen er medlem af The International Helsinki Federation for Human Rights/IHF, som er paraplyorganisation og internationalt sekretariat for de 41 nationale Helsinki Komitéer.

Nyhedsbladet bringer artikler om menneskerettighedsspørgsmål i Danmark og andre OSCE-lande, formidler nyheder og rapporter fra Den Danske Helsinki Komités egne projekter og viderebringer nyheder fra andre nationale Helsinki Komitéer, fra IHF samt fra andre menneskerettighedsorganisationer, med det formål at skabe opmærksomhed om menneskerettighedsproblemer især indenfor OSCE-regionen.

Nyhedsbladet udkommer i 2006 eksemplarer 4-6 gange årligt. Indlæg og bidrag kan sendes til bladets redaktion:

Den Danske Helsinki Komité,
Gothersgade 89, 1123 Kbh. K,
eller e-mail: main@helsinki-komiteen.dk mærket "Nyhedsblad".

Deadline for næste nummer er 1. juli 2006. Bladet kan også læses på Komitéens hjemmeside:

www.helsinki-komiteen.dk

Artikler og bidrag tegner ikke nødvendigvis Komitéens og redaktionens holdninger.

Redaktører af bladet er Niels Groth (der er ansvarlig overfor presseloven) og Nina Mourier. I redaktionen i øvrigt sidder Anna-Marie Vestergaard, Carl Erik Foverskov, Gert Poder, Klaus Groth, Mads Fleckner og Ruth Gunnarsen. Bladet er sat op af Nina Mourier. Trykt hos Tryk 16, Fiolstræde 10, København.

Indholdsfortegnelse

Leder:	
Folkeretsbrud - en farlig kurs - også for de stærke	1
EU-landene under mistanke	3
<i>Af Gitte Seeberg, medlem af Europa-Parlamentet for Det Konservative Folkeparti og medlem af bestyrelsen for Den Danske Helsinki Komité</i>	
Angrebskrig - en kriminel handling	4
<i>Af Jørgen Estrup, medlem af det Radikale Venstre og Tidligere medlem af Folketinget</i>	
Bog-essay:	6
Demokratiets kernebegreb:	
Magtfordelingen i skarp juridisk analyse	
<i>Af Henrik Døcker, journalist og forfatter</i>	
Menneskeretskavalkade	8
<i>Af Henrik Døcker, journalist og forfatter</i>	
Kosovos uafhængighed - et spørgsmål om standarder?	10
<i>Af Niels Aadal Rasmussen, DIIS</i>	
Fejhed og selvcensur	12
<i>Af Carl Otto Brix, journalist og cand.mag. i historie</i>	
Litauens korrupte aviser	14
<i>Af Nina Mourier, cand.scient.pol.</i>	
Indgreb i meddelelseshemmeligheden	15
<i>Af Claus Larsen, forhenværende byretspræsident</i>	
Kæmpeforskelle i politiklagesystemet i Danmark og Storbritannien	16
<i>Af Jacob Sejer Pedersen, CeRePo (Center for Rets- og Politiforskning)</i>	
Fremmer integrationsrådsvalg integrationen	17
<i>Mia Skovhus Sachania cand.pæd. i pædagogisk antropologi</i>	
Stjernekrig og storpolitik	19
<i>Af Mads Fleckner, stud.scient.pol.</i>	
Underskud af ytringsfrihed	20
<i>Af Ole Olsen, leder af FN-forbundets menneskerettighedsarbejde</i>	
Bog anmeldelse: Håndbog for Statsministre	21
<i>Af Kristian Hvidt, Dr. phil. Og tidligere informationschef i Folketinget</i>	
Bog anmeldelse: Syge på tvangsarbejde	22
<i>Af Kim Nielsen, cand.jur.</i>	
Bog anmeldelse: Bomben i turbanen	23
<i>Af Læge, lic.scient., Søren Nørby</i>	
Indkaldelse til generalforsamling	24

EU-landene under mistanke

Af Gitte Seeberg, medlem af Europa-Parlamentet for Det Konservative Folkeparti og medlem af bestyrelsen for Den Danske Helsinki Komite

Menneskerettighederne er ikke til forhandling i EU. De grundlæggende rettigheder, som defineret i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og i Det Europæiske Charter er fundamentet under det europæiske samarbejde – hvis fundamentet svækkes, revner samarbejdet, og 50 års bestræbelser på at opbygge civiliserede europæiske samfund vil være spildt.

Fængslinger og tortur i Europa

Der er i sandhed meget på spil, når rygter om hemmelige fængsler og tortur af ikke-registrerede fanger på europæisk grund bliver til konkret mistanke.

Når indiciene vokser, og generelt troværdige menneskerettighedsorganisationer vedholdende og med styrke fastholder, at der foregår eller har foregået noget meget forkert i Den Europæiske Union. Så må jeg og mine kolleger i Europa-Parlamentet reagere.

Vi har derfor nedsat en undersøgelseskomité, som i samarbejde med Europarådet vil forsøge at komme til bunds i historien og få afdækket, hvorvidt europæiske myndigheder har været vidende om eller måske endda direkte medvirket i CIA-operationer på europæisk grund, hvor europæiske statsborgere er blevet bortført til Afghanistan, hvor der angiveligt skal være transporteret såkaldte illegale kombattanter rundt i charrede fly til hemmelige forhørsfaciliteter i forskellige lande, og hvor terrorismistænkte skal være underkastet forhørsmetoder, som er i strid med de internationale regler for behandling af krigsfanger.

Vi har til dato holdt tre møder i komiteen og er i samarbejde med Europarådet kommet et stykke vej i vores undersøgelser, men er ingenlunde i nærheden af at kunne konkludere noget endeligt. Det lader til at være hævet over enhver tvivl, at CIA har opereret på europæisk grund. Der er hårde beviser for, at europæiske statsborgere mistænkt for terrorvirksomhed er blevet bortført af CIA-agenter til lejre i Afghanistan. Det må CIA selvfølgelig ikke, men det centrale spørgsmål om, hvorvidt europæiske efterretningstjenester eller andre myndigheder har deltaget i de ulovlige aktioner, er behæftet med stor usikkerhed.

Tysk øjenvidne beretter

Organisationen Human Rights Watch har fremlagt meget materiale, som peger i den retning, og på det sidste møde i Europa-Parlamentets undersøgelseskomité hørte vi en

øjenvidneberetning fra en tysk statsborger, som på en falsk mistanke var blevet pågrebet og bortført til en lejr i Afghanistan af amerikanske agenter. Han fortalte, at hans frigivelse og hjemtransport var foregået i samarbejde med i hvert fald én tysker. Men hvorvidt der var tale om en tysk øvrighedsperson eller en tysk CIA-agent lader sig ikke fastslå med sikkerhed.

Ligeså er det med de påståede hemmelige forhørslejre. Både Rumænien og Polen har været under mistanke for at lægge jord til amerikanske fangelejre, hvor terrorismistænkte er blevet ulovligt tilbageholdt og måske har været

udsat for tortur. Begge landes regeringer har i redegørelser til Europarådet afvist mistankerne totalt. Igen står vi med divergerende oplysninger, hvor mistanken bliver næret, men hvor dokumentationen ikke er tilstrækkelig håndfast til, at vi som ansvarlige parlamentarikere kan tillade os at drage en konklusion.

Måske kommer vi aldrig så tæt på det egentlige hændelsesforløb, at vi kan sige, at sagen er opklaret. Hemmelige tjenester er i sagens natur hemmelige, og medlemslandene oplyser ikke frivilligt om deres efterretningstjenesters gøre og lade, og slet ikke hvis der har været tale om aktiviteter på den forkerte side af lovgivningen.

Menneskeret i kampen mod terror

Ikke desto mindre er det vigtigt, at både Europarådet og i Europa-Parlamentet fortsætter gravearbejdet. Jeg er overbevist om, at vores bestræbelser på at afdække sagen i

sig selv fører til, at menneskerettighederne bliver taget alvorligt i medlemslandene – også når det gælder kampen mod terror.

Jeg er enig i, at vi skal samarbejde på tværs af Atlanten for at bekæmpe og forebygge terror. Meget af terrorbekæmpelsen må nødvendigvis foregå i hemmelighed og uden for offentlighedens og pressens kontrol. Det kan ikke være anderledes. Men når det er sagt, så viser de eksempler på bortførelser og tilbageholdelser, som vi har fået forelagt i komiteen, at menneskerettighederne i dag mere end nogensinde før bør stå centralt som regulator for myndighedernes ageren.

Skråplanen er stejlt og rutscheturen ned mod barbariet kan gå frygteligt hurtigt, hvis vi i kampen mod terror glemmer, at hvert enkelt menneske på denne jord har grundlæggende rettigheder, som man aldrig kan miste.

Gitte Seeberg i Europarlementet i Strasbourg.
Foto: Tine Harden

Angrebskrig - en kriminel handling

Af Jørgen Estrup, Forhenværende medlem af Folketingets Udenrigsudvalg, seniormedarbejder i Udenrigsministeriet og medlem af det Radikale Venstre.

Det er ikke nyt, at vi diskuterer de grænser, som FN-pagten sætter for at bruge magt i udenrigspolitikken. I 1999 var det Kosovo-krisen og den militære indgriben mod serbiske overgreb på Kosovo-albanere, som førte til heftig diskussion om berettigelsen af såkaldt 'humanitær intervention', når menneskerettigheder bliver grundlæggende krænket.

Det førte til Dansk Udenrigspolitisk Instituts (DUPI) udarbejdelse af 'FN, Verden og Danmark', som grundigt gennemgår hele FN-grundlaget, men desværre ikke gik så langt, at den satte retningslinier for danske regeringers og Folketingets handlefrihed, hvis folkeretten og FN-pagten skal overholdes. At det var en fejl sås klart i forbindelse med beslutningen om dansk deltagelse i Irak-krigen.

DUPI er imidlertid krystalklar i sin sammenfatning af folkerettens vurdering af 'angrebskrig':

"...FN-pagten forbyder krig mellem stater under alle former (men dog ikke selvforsvar og magtanvendelse autoriseret af FN's sikkerhedsråd). Siden afholdelsen af krigsforbryder-processen ved den internationale militærdømmestol i Nürnberg (hovedproces 1945-46) har det været ubestridt folkeret, at angrebskrig er en kriminel handling og ikke en ret for staterne."

(DUPI, 'FN, Verden og Danmark', 1999, pp.194-95)

Klarere kan det vist ikke siges: Angrebskrig er en kriminel handling.

Tre slags krig

DUPI's redegørelse analyserer årsagerne til krig og opstiller tre forskellige typer, som kan bidrage væsentligt til en bedre forståelse af udviklingen i Irak fra foråret 2003 og til i dag:

1. Traditionelle krige mellem stater – institutionelle, begrænsede krige.
2. Totale krige mellem stater – nationale og ubegrænsede krige.
3. 'Borgerkrige' – ikke-statslige, privatiserede og uregulerede krige

Den første type er 'territorialkrige', som vi kender det fra f.eks. 1600-tallets 'svenskekrige', udført af organiserede hære uden direkte inddragelse af civilbefolkning og med klar markering af krigsstart og fredsslutning. Modsat, er den anden type krig 'total' og involverer direkte civilbefolkningen, men er dog reguleret i et vist omfang, bl.a. med klar afgrænsning mellem krig og fred. Napoleons-krigene og først og fremmest verdenskrigene er de typiske eksempler.

Endelig er der så den tredje – nyere – type: Det cen-

trale er, at der tale om ikke-statslige krige mellem forskellige grupperinger med religiøst, etnisk, kulturelt, økonomisk eller andet interessefællesskab. Man kan kalde det 'borgerkrige', men i den moderne form er de privatiserede, uoverskuelige og på det seneste – med tilkomsten af Al Qaeda – også ubegrænsede. Typisk indebærer de både terror og anden form for kriminalitet. Krigene i Eksjugoslavien og i Congo er velkendte eksempler.

USA troede, at krigen mod Irak ville blive en krig af 'type 1' – en fortsættelse af aktionen for Kuwaits befrielse i 1991, blot skulle arbejdet nu gøres færdigt og Saddamstyret væltes – men det udviklede sig hurtigt til krig af 'type 3'. En krig, hvor USA – og de andre koalitions partnere – ikke forstår den kamp, de fører.

Irak - lovlig og ulovlig brug af magt

Når man skal vurdere lovligheden af den beslutning om dansk militær deltagelse i Irak-krigen, som Folketinget traf d. 21.marts 2003, er der tre afgørende elementer: Sikkerhedsrådets resolution 1441, Folketingets beslutning B 118 og Grundlovens §§ 19.2 og 20.

FN's sikkerhedsråd besluttede d. 8.november 2002 (UNSCR 1441) at give Irak en 'sidste chance' for at leve op til 10 års FN-krav om afvæbning og krævede 'betingelsesløst samarbejde' med FN's våbeninspektører. I modsat fald ville der blive 'konstateret fundamentalt brud på forpligtelser' med deraf følgende mulighed for repressalier, inkl. væbnet intervention. Det springende punkt var, 'hvornår'? Resolutionen rummer ingen automatik og suspenderer indtil videre udtrykkelig tidligere resolutioners bemyndigelse til at anvende magt.

I Folketingets beslutningsforslag af 18.marts 2003 (B 118) konstateres det, at Irak har 'forspildt sin sidste chance' – men det nævnes ikke, at våbeninspektørerne (Hans Blix) har bedt om yderligere frist – og som alibi for militært indgreb henvises til, at 'FN's Sikkerhedsråd tidligere har bemyndiget anvendelse af militær magt'. Det nævnes ikke, at UNSCR 1441 udtrykkelig kræver ny behandling i Sikkerhedsrådet. Forslaget blev vedtaget med 61 stemmer mod 50 – 68 medlemmer var 'fraværende'.

Flertallet støtter sig til et notat af 17.marts 2003 fra Udenrigsministeriets folkeretskontor om det folkeretlige grundlag. Heri slås det fast:

"...at Sikkerhedsrådets tidligere bemyndigelse i resolution 687 og øvrige resolutioner til under visse betingelser at anvende militær magt over for Irak midlertidigt må anses for at være suspenderet... Det optimale grundlag for iværksættelse af nye militære forholdsregler mod Irak ville selvsagt være...vedtagelse af en ny klar resolution eller en formandsudtalelse. Der er imid-

lertid stor risiko for, at FNs Sikkerhedsråd ikke kan nå frem til et sådant resultat, fordi Rådet ikke kan nå til enighed om, hvornår man skal drage konsekvenserne af Iraks substantielle krænkelse... En bred kreds af lande er enige om, at en ny resolution ville have været politisk ønskelig – men ikke juridisk påkrævet. Det forhold, at flere af de permanente medlemmer af Sikkerhedsrådet har truet med at nedlægge veto mod det amerikansk-britisk-spanske forslag til resolution ændrer ikke ved denne vurdering. Det må i denne analyse indgå med vægt, at et enkelt eller nogle få lande, der på et tidspunkt har medvirket til opstilling af krav og betingelser for en fredsslutning, om fornødent gennemførlige med magt... ikke – i realiteten som en vetoret med tilbagevirkende kraft – med trusler om at anvende veto retten bør kunne blokere for en beslutning om magtanvendelse...

”Selv i en almindelig dansk grundejerforening havde man ikke ’købt’ den argumentation.”

Der er altså bred enighed om, at der ikke eksisterer nogen automatik og at magtanvendelse er suspenderet, men der er uenighed om, hvorvidt ’fristen’ er udløbet. Våbeninspektørerne og Sikkerhedsrådets flertal, inkl. flere permanente medlemmer, siger ’nej’. Kan mindretallet i Sikkerhedsrådet så alligevel gennemtrumfe et ’ja’? Det mener folkeretskontoret og regeringen. Selv i en almindelig dansk grundejerforening havde man ikke ’købt’ den argumentation.

Det er efterhånden almindeligt accepteret, at Irak-krigen var ulovlig ifølge folkeretten. Kofi Annan har sagt det meget direkte, men vi mangler stadig en åben dansk diskussion og erkendelse af, at vi har krænket FN-pagten og – med DUPI’s ord – foretaget en ’kriminell handling’. Derfor er det yderst velkomment at ’Grundlovskomiteen af 2003 vedr. Irak-krigen’ har anlagt sag mod statsministeren. Den umiddelbare konsekvens af ovenstående er nemlig, at Folketinget med sin vedtagelse samtidig har overtrådt i hvert fald § 19.2 i Grundloven, men formentlig også § 20.

Da Grundloven blev revideret i 1953 blev de danske forpligtelser ifølge FN-pagten indarbejdet, og det er nu almindeligt accepteret – og meget grundigt dokumenteret i

Grundlovskomiteens stævning – at § 19.2 forudsætter, at Danmark kun kan anvende militære magtmidler over for andre stater i overensstemmelse med FN-pagten. Men også § 20 – om suverænitetsafgivelse – synes Folketinget at have forgrebet sig på. Når danske styrker ’tildeles’ NATO eller andre organisationer som led i den generelle planlægning, bevares ’fuld kommando’ hos den danske forsvarschef. Det er derimod ikke tilfældet, når danske styrker sendes ud til en konkret opgave. I sådanne tilfælde overgår typisk ’operativ kontrol’ til den stedlige øverstbefalende, medens man fra dansk side beholder den resterende ’operative kommando’. En sådan suverænitetssafgivelse accepterede Folketinget med B 118 uden det 5/6-dels flertal som § 20 foreskriver.

Hvordan kunne det gå så galt?

For 100 år siden var dansk udenrigspolitik præget af traumet fra 1864 og frygten for at blive opløst af den store nabo mod syd. Den frygt veg senere for truslen fra øst. Men siden Den kolde Krigs ophør og Sovjetstatens opløsning virker det som om, vi har glemt, at vi er dødelige. På det seneste kender den udenrigspolitiske aktivisme – og trangen til dansk selvhævdelse – tilsyneladende ingen grænser.

Det spørgsmål melder sig uundgåeligt – for koalitionen og for Danmark – hvordan det kunne gå så galt med Irak-krigen. Umiddelbart kan man pege på fire årsager:

1. Magtens arrogance.
2. Undervurdering af FN-grundlagets betydning.
3. Uvidenhed om Irak og udsigten til politisk kaos og borgerkrig.
4. Brud med dansk udenrigspolitisk tradition for brede flertal

Når politikere udviser en så eklatant mangel på respekt for årtiers erfaring og ekspertise, så kan det kun karakteriseres som amatøragtigt – og i udenrigspolitik er amatører farlige.

Demokratiets kernebegreb: Magtfordelingen i skarp juridisk analyse

Lektor Henrik Palmer Olsens disputats undviger dog den spændende konstellation: Den udøvende magt over for den dømmende magt

Af Henrik Døcker, journalist og forfatter

Bog-essay:

Henrik Palmer Olsen: Magtfordeling (disputats), 645 sider, Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2005.

At magten ikke blot skal være placeret ét sted, hvis et samfund skal kunne kaldes demokratisk, forekommer så indlysende, at mange måske endog aldrig har tænkt på det. I England begyndte adelsmænd så tidligt som i 1215 at fravriste kongen noget af hans enevældige magt. Men først i midten af 1700-tallet formulerede den franske dommer, baron de Montesquieu nogle af de begreber, der siden ved et fascinerende engelsk-fransk-amerikansk idé-samspil blev til det, vi dag med et fast udtryk kalder magtens tredeling, som fastsat i grundlovens § 3.

Den juridiske børnelærdom, som doceres på alverdens universiteter, har vist sig at være en evindelig kilde til splid og spektakel samt enestående vanskelig at håndtere i praksis. De tre magter, den lovgivende, udøvende og dømmende, skal holde hinanden i "skak og balance", docerede de amerikanske konstitutionalister, da de fik 'konstrueret' den første grundlov i "den nye verden". Men deres pragmatisk 'opskrift' er jo ikke nok, hvis man skal skabe lidt konsekvens i en stats løbende 'forretninger'.

I Danmark er der sågar jurister, der i stedet taler om en stedsevarende magtsammenblanding. Når den udøvende magt modsat grundlovens ord ligger hos regeringen (og altså ikke hos kongen), kan det kaldes uheldigt, at den lovgivende magt ligger hos regeringen (formelt: kongen) og Folketinget i forening. En reel magtadskillelse måtte vel forudsætte, at de tre magter hver især havde sin aktør? Der er spillerum for en vedvarende og interessant diskussion af idealer og realiteter eftersom hverken grundloven eller andre love opsætter særlig tydelige regler herfor. Lektor Henrik Palmer Olsen, ph.d., erhvervede i efteråret 2005 den juridiske doktorgrad for sin 645 sider store disputats, der beskriver noget af magtfordelingslæren. Han oplyser i denne forbindelse ikke, om der noget steds i verden findes stater, som har en klar og logisk opdeling af magternes designerede aktører, som er bedre end den danske grundlov og dermed hindrer magtsammenblanding. (Jeg er bekendt med, at visse stater forbyder ministre at være medlem af parlamentet).

Her skal blot fremdrages nogle enkelte aspekter af

det store og vidstrakte emne med inddragelse af det offentlige forsvar af disputatsen på Københavns Universitet den 2. september 2005, som jeg overværede. Den lange, lærde dissekering af et meget centralt statsretligt emne blev både spændende og vidtspændende gennem indlæg fra de officielle opponenter, professorerne Henning Koch, Jens Peter Christensen og Gorm Toftegaard Nielsen, som på den ene side betegnede afhandlingen som teoretisk, men dog også kritiserede den for at give ganske konkrete svar på centrale problemstillinger uden at der kunne henvises til en dom eller klokkeklar praksis.

Regeringens dobbeltrolle

Desværre havde præses ikke inddraget den udøvende og den dømmende magts forhold til hinanden: Det ville ellers have været interessant at få en dybsindig juridisk analyse af nogle tilfælde, hvor regeringen har tilsidesat højesteretsdomme, som fx. i Christiania-sagen og Bilka-sagen. Men *den* nysgerrighed må man tøjle, eftersom disputatsens undertitel lyder: "En analyse af magtfordelingslæren med særligt henblik på den lovgivende magt". Det var i øvrigt Montesquieus hovedsigte med sit banebrydende værk "Om lovenes ånd" at beskrive, hvordan den lovgivende magt skulle adskilles tydeligt fra den udøvende.

Særlig interesse har det at få afklaret i hvilket omfang de designerede aktører inden for de tre statsmagter alligevel handler på én af de andre statsmagters vegne eller inden for deres gebet. Man kunne måske formulere det sådan: "Lad os springe hovedreglerne over og straks gå til undtagelse 1,2 3 osv.!" Palmer Olsen forsøger da at besvare spørgsmål som "Må Folketinget regere", dvs. er folketingsbeslutninger retligt bindende? Den udøvende, dvs. regerende, magt ligger jo hos regeringen.

Præses finder det uhensigtsmæssigt for regeringens fleksibilitet om et ansvar som følge af retlig bundethed skulle kunne gøres gældende mod en minister, der fx ikke havde opfyldt en folketingsbeslutning. Den regulering, der finder sted gennem folketingsbeslutninger har, som Palmer ser det, ikke den samme demokratiske legitimation som lovgivningsmagten. Vigtigere er, som han så gør, at se på om regeringen må lovgive?

Da antallet af domme til at belyse retsstillingen for de tre statsmagter som sådan er fåtallige, er der vidt spille-

rum for udvikling af sindrige teorier. De går i afhandlingen bl.a. på - som også opponenterne kredsede om - hvorvidt der findes et materielt lovbegreb. Nærmere bestemt om der er noget, en lov "ikke må være". Juridiske definitioner skarpslibes ved de negative begrænsninger, og her kan *Tvind-dommen* jo ikke undgå at blive det store lysende fyrtårn. Én af de få domme at få forstand af i ekscersitsen omkring statsmagterne og deres *domæner* så at sige. Man kan vel også sige, at regeringen indirekte "spillede" lovgiver på falske præmisser, eftersom den ved denne lov maskerede sin traditionelle rolle som *udøvende magt* ved at benytte dennes singulære karakter i *lovsform*. Men dét, der optager Palmer Olsen, er, i hvilket omfang den lovgivende magt, altså regering og Folketing i forening, kan tildele regeringen kompetence til at udstede regler (som bekendtgørelser mv.). Svaret herpå er ikke klart.

Domstolene som kontrollant

Det er under besvarelse af spørgsmålet "Kan lovgiver forvalte?" det umulige i at gennemføre såkaldt singulær lovgivning beskrives nærmere. *Tvind-dommens* kerneindhold er afdækket og analyseret mange gange, herunder at Højesterets hovedbegrundelse for at erklære *Tvind-loven* grundlovsstridig var den manglende mulighed for *domstolsprøvelse* af de nye regler, der i lovs form fastsattes for *Tvind-imperiet*. Eftersom forvaltningsafgørelser, altså afgørelser inden for den udøvende magts område, træffes i henhold til lov, er lovgiver selv afskåret fra at tillægge sig en sådan kompetence.

Palmer's teorikritiske afhandling, som den blev betegnet, beskæftiger sig også med den hævdvundne opfattelse af, at domstolene kan prøve lovs grundlovs-mæssighed, selv om dette ikke står i selve grundloven. Det er op til den argumenterende jurist at sammenkoble §§ 3,15 (om mistillidsvotum), 63 (om øvrighedsmyndighedens grænser) og 88 (om grundlovsændring). Ifølge Henning Koch har denne praksis, at domstolene kan underkende en grundlovsstridig lov - som fandt sin mest markante manifestering hidtil just i *Tvind-dommen*, sin forankring i grundloven. Han tilføjer i øvrigt, at der er stigende enighed om, at der skal sættes grænser for indgreb i menneskerettighederne, hvis demokratiet skal overleve som statsform.

Det synes heraf at kunne udledes, at menneskerettighedsbeskyttelsen er blevet tildelt en form for grundlovsstatus, selv om det ikke udtrykkeligt er anført. Dette spørgsmål er vel noget teoretisk, eftersom i hvert fald den danske holdning er, at afgørelser fra Menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg prompte efterleves, og danske love eller praksis ifølge disse, som måtte krænke den europæiske menneskerettighedskonvention straks ændres.

Den ovenfor omtalte magtsammenblanding opdeles af Palmer Olsen i den funktionelle, hvor samme (magt) funktion udøves af to forskellige organer, og den personelle, hvor samme person tillades at have to forskellige kompetencer. Det forekommer vel i dag oplagt, at en dommer ikke bør kunne have sæde i Folketinget, men det forekom i det 20. århundrede. Ligeledes kan det diskuteres, om dommere bør have sæde i lovforberedende udvalg. Forfatteren mener nej i begge tilfælde, om end han finder en enkeltstående

ende dommermedvirken i et udvalg med en form for lovteknisk ekspertise tilladelig.

Græske eksempler på misbrug af lovgivningsmagt

Ved besvarelse af spørgsmålet "må lovgiver dømme?" henviser Palmer Olsen til et par afgørelser fra Strasbourg-domstolen. Særlig den græske regerings forsøg på gennem et ny lov at få et ved voldgiftsdom tilkendt erstatningsbeløb til Stran-raffinaderierne kendt forældet illustrerer en retsstridig (konventionskrænkende) adfærd, fordi regeringen herved ville påvirke resultatet af en verserende retssag. Raffinaderierne og en græsk aktieejers måtte således gå til Menneskerettighedsdomstolen for at få den godtgørelse på 150 mio. kr., de efter græsk ret havde krav på. Og pengene faldt for resten først adskillige år efter Strasbourg-domstolens afgørelse i 1994.

Uden ligefrem at spørge om den dømmende magt kan være lovgiver, spørger forfatteren så videre, om en dom kan ophæve en lov. Det tør siges, vil en ikke-jurist vel straks svare - og henviser til *Tvind-dommen*. Men sådan mere formelt, hvad så? Ja, *Tvind-dommen* blev i hvert fald som den første dom i Danmarkshistorien offentliggjort i Lovtidende, men giver alligevel præses anledning til nogle grublerier. Man bliver dog ikke sådan 'rigtig' lovgiver ved blot at standse eller begrænse eksisterende lovgivning.

Og videre eksempler på, at lovgiver ikke kan 'spille dommer' findes i endnu en græsk dom, afsagt af Menneskerettighedsdomstolen i 1997, nemlig vedrørende det britiske ægtepar Hornsby, som boede på Rhodos og dér gerne ville åbne en sprogskole med engelsk-undervisning. Trods domme fra den øverste græske forvaltningsdomstol og såmænd også De Europæiske Fællesskabers domstol i Luxembourg gik der år efter år uden at de to briter fik den ønskede autorisation. Med afsæt i menneskerettighedskonventions art. 6 (her om retten til domstolsprøvelse) udleder Palmer Olsen, at staterne ikke kan vedtage love, som hindrer en doms opfyldelse, hvis dette "er til skade for én af parterne". I klarskrift: Der må med henvisning til nævnte art.6 udledes forbud mod at vedtage singulære love med tilbagevirkende kraft (som ikke bruger gældende ret og hindrer en doms fuldbyrdelse).

Der er bunker af andre interessante analyser og betragtninger i det omfattende værk, også om demokratiet i videre forstand, herunder om lighedsgrundsætninger er tilstrækkelig tilgodeset i lovgivning og retspraksis. Dette korte strejftog i udvalgte aspekter kan passende slutte med nogle ord om hvilken af statsmagterne, der så alligevel er "den stærkeste". Palmer Olsen citerer prof. Hjalte Rasmussen og funderer over, om man kan fastslå, at det organ, der har den største folkelige opbakning (Folketinget) skal have den størst mulige kompetence. Men man må være sagtmodig og ikke forlange det skråsikre: Med domstolene som en kontrollerende magt (og man kunne tilføje med mere tillid til deres uafhængighed *efter* at dommerne herhjemme nu udnævnes af et særligt organ, der ikke er underlagt den udøvende magt) synes der ifølge dette værk skabt grundlag for at de bestandig kan holde hinanden i skak og balance. Mere kan man ikke forlange.

"Da antallet af domme til at belyse retsstillingen for de tre statsmagter som sådan er fåtallige, er der vidt spillerum for udvikling af sindrige teorier"

MENNESKERETSKAVALKADE

På de følgende sider sætter Henrik Døcker fokus på aktuelle menneskeretssager i og uden for Danmark.

Af Henrik Døcker, journalist og forfatter

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN SÆTTER REKORD

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol nåede i 2005 sit højeste antal domme nogensinde: 1105 – en stigning på 54 pct. på ét år. Antallet af juridiske afgørelser, typisk om en sag kunne realitetsbehandles eller ikke, steg med 36 pct. (fra 20.350 til 27.612) Årsagen hertil er, at budgettet er blevet forøget ved større bidrag fra medlemsstaterne, således at der har kunnet ansættes 45 nye medarbejdere ved domstolen i Strasbourg. I alt omfatter staben ved domstolen nu 516 personer. De 46 dommere kommer fra hvert af Europarådets medlemslande.

I de 1105 domme konstateredes én eller flere krænkelse af den europæiske menneskerettighedskonvention i 994 tilfælde. 55 afgørelser havde karakter af et forlig eller endte med at sagen blev slettet af domstolens liste, mens 13 vedrørte endelig udmåling af godtgørelse til en klager, der havde fået medhold ved domstolen eller andre juridiske spørgsmål. Én dom vedrørte Danmark: Rohde-sagen om lang tids indespærring af en smugler i isolationscelle. Her fandt et flertal af dommere, at der ikke var sket krænkelse af konventionen (art.3. om tortur eller umenneskelig/nedværdigende behandling eller straf). En anden dansk

sag - om en arvestrid - endte med forlig.

Der blev afsagt flest domme vedrørende Tyrkiet, nemlig 290 - og deraf drejede de fleste sig om retten til en retfærdig rettergang. 120 domme vedrørte Ukraine, 100 Grækenland og 81 Rusland. Italien, der i mange år havde flest domme, idet dette land bestandig krænkede reglen om afgørelse af retssager på rimelig tid, havde i 2005 blot 79 domme – forurettede italienske borgere kan nu klage herover til et særligt nationalt klageorgan. Af de 45.605 sager, der sidste år indkom til og blev registreret i Strasbourg, blev 1036 sager antaget til realitetsbehandling af domstolen - deraf var én dansk .27.612 sager blev afvist af formelle grunde, resten fordi klagerne ikke fulgte sagen op.

Der blev blandt de 46 europæiske stater, der er bundet af den europæiske menneskerettighedskonvention, hyppigst domfældt for mangel på fairness under en retssag, dernæst for urimelig lang sagsbehandling og krænkelse af ejendomsretten. Mod 12 stater fældedes Menneskerettighedsdomstolen ingen dom overhovedet. Ca. 80.000 sager verserede ved årsskiftet 2005/06 for domstolen. Deraf langt de fleste fra Rusland: Knap 14.000.

MASSEFYRINGER I DET RUMÆNSKE RETSVÆSEN

Rumænien har iværksat en formelig "hovedrengøring" i statsapparatets top for at forbedre sine chancer for EU-medlemskab: En tidligere ministerpræsident, en tidligere viceministerpræsident og en tidligere økonomiminister får nu kulegravet deres selvangivelser. Ja i alt 100.000 offentlige ansatte vil blive nærmere undersøgt. Sidste år røg 1200 ud af justitsvæsenet, de resterende to tredjedele kan ikke fyres på grund af dommers principielle uafsættelighed.

Et nyt lovforslag, om at offentligt ansatte skal offentliggøre deres indkomster på internettet, får befolkningen til at gyse. De villaer, biler, lystbåde mv., de har ejet, men som de aldrig har haft råd til med deres officielle løn, er nu en møllesten om halsen på dem. Eksministerpræsident

Adrian Nastase når kun hån for sin amnestuehistorie om, at han havde arvet en - iøvrigt uformuende – tante.

Justitsminister Monica Macovei vil nu foretage uannoncerede revisionsbesøg, således at man ikke kan 'arrangere sig' ved hjælp af venligtsindede offentlige anklagere og dommere. Domstolene skal have computere, det hele skal strømlines og gå hurtigere. Ministeren er tidligere formand for den rumænske Helsinki-Komité og symboliserer sammen med præsidenten, Traian Basescu, de nye håbefulde toner fra et Rumænien, som vil gøre op med den korruption, de offentligt undsiger – et onde, der ifølge præsidenten har udviklet sig til en 'sport for hele folket'.

SERBIEN: FORTSATTE INDBREB OVER FOR AKTIVISTER

Menneskeretsaktivister og frisprogede journalister oplever fortsat et sand helvede i Serbien/Montenegro: De udsættes for trusler og bliver fysisk forulempede, fordi de tillader sig at beskæftige sig med de skændsler, Rest-Jugoslavien gjorde sig skyldig i. Som Amnesty International har dokumenterer er det ikke kun privatpersoner, men også folk fra statssikkerhedstjenesten og parlamentsmedlemmer, som ikke vil vedkende sig 'arven fra Srebrenica' og aktivt modarbejder Serbiens vej mod demokratiske tilstande.

Direktøren for den serbiske Helsinki-Komité, Sonja Biserko, er blevet overfaldet flere gange og må finde sig i at blive kaldt "kroatisk spion", en kvindeorganisation, Zene u cmon (Kvinder i sort), som har vendt sig mod Serbiens rolle i Balkan-krigene i 1990'erne, er ganske uberettiget blevet offer for en kriminel efterforskning for i virkeligheden

at organisere prostitution, og den uafhængige radio- og fjernsynsstation B92 er blevet generet efter at have vist en video, hvor seks unge bosniakker dræbes ved skud fra serbere.

Og så er der alligevel et enkelt lyspunkt fra Serbien: Efter syv års forarbejder har Centret for Demokrati og Forsoning i Sydøsteuropa udarbejdet en række 'objektive' håndbøger i historie, som fremstiller det ottomanske (tyrskiske) imperium og Balkan-krigene i begyndelsen af det 20. århundrede uden den sædvanlige nationalistiske panegyrik – og nu skal det hele oversættes til ti sprog. Serbien er det første land, som realiserer dette. Spørgsmålet er, om denne 'objektivitet' også vil blive respekteret, når historiebøgerne til skolebrug når op til nutiden.

DJØF BLADET ANSÆTTER REDAKTØR FRA AMNESTY

Det har vakt opmærksomhed, at DJØF Bladet, organ for Dansk Jurist- og Økonomforbund, som ny redaktør har fået den hidtidige redaktør af Amnesty Nyt, organ for Amnesty International, den 52-årige Stig Nielsen. Redaktørskiftet indtraf i februar. Den hidtidige redaktør Lis Issa gik af efter at en artikel i DJØF Bladet havde indeholdt en passage om visse højesteretsdommeres (givtige) bibeskæftigelseer. Kort efter oplystes det i øvrigt, at højesteretsdommeres ret til bijobs ville blive begrænset ved en ny lov!

Dette udspillede sig i kølvandet af en påtale af artiklen fra en højesteretsdommer, som i 2004 var dommer i 57 voldgiftssager (og mens han var det for nogle verserende sager for DJØF) foruden en række nævn og råd. DJØF's ledelse følte sig foranlediget til at undskylde over for i alt 15

højesteretsdommere, mens DJØF's direktør, Mogens Kring Rasmussen, efterfølgende til fagbladet *Journalisten* fastslog, at DJØF Bladet ikke har ytringsfrihed i traditionel forstand.

På den baggrund er det bemærkelsesværdigt, at journalist Stig Nielsen, som kommer fra en humanitær organisation (Amnesty International), der om nogen kæmper for ytringsfriheden, nu tiltræder som redaktør af et fagblad, der ifølge sin direktør ikke har til opgave at deltage i den almindelige oplysning af samfundet, men (alene) er et fagblad til gavn for sine medlemmer. Baggrunden for redaktørskiftet og de forskellige meningsudvekslinger kan vi takke journalisternes fagblad *Journalisten* for. DJØF Bladet har været tavs om denne affære.

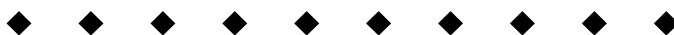
OFFENTLIGE GODER SOM EN MENNESKERET

Institut for Menneskerettigheder har i et samarbejde med forskere fra sin nabo Institut for Internationale Studier fået lanceret et nyt begreb for danskerne: offentlige goder. En svært definerbar ny 'byggesten' er hermed tilføjet samfundsvidenskaberne – som omstændeligt forklaret i den 500 sider store bog: På vej mod nye globale strategier (Jurist- og Økonomforbundets Forlag). Ca. 30 eksperter har bidraget til værket, både jurister, økonomer, journalister og antropologer.

Selv om 'praktikere' ud i menneskeretsarbejde bedyrer, at disse 'offentlige goder' er en nyttig faktor at tage i betragtning, er jeg lidet overbevist om dets reelle nytteværdi ud over som en slags 'positiv komponent' for samfundsforskere, hvorved man bringes til at forstå, at menneskerettigheder ikke blot er noget ideelt, der ikke må krænkes, men også består af en række økonomisk-politiske goder,

som staten har pligt til at opfylde.

To af forskerne fastskår (s.305), at 'offentlige goder' tager højde for enhver tænkelig empirisk situation, og at de eksempler, som bogen giver, åbenbarer begrebets rummelighed, således at man simpelthen må befrygte, at det hele ender i et meget udvandet analysefelt. Hvad vi ikke hører om international politik, konflikten i Eksjugoslavien, krigsforbrydertribunalerne, folkeret i almindelighed, korrupsionsbekæmpelse, fattigdom, ulandsbistand, vandforsyning, medicinhjælp, ja det er ikke værd at vide. Vi får såmænd også det sidste nye med: Store internationale virksomheders ansvar for at overholde menneskerettighederne, fx ved ikke at beskæftige tvangsarbejdere. Jeg har ikke hørt noget til 'offentlige goder' siden denne publikation. Gad vist om det nogensinde finder vej til avisspalterne?

VIGENDE INTERESSE FOR BLASFEMI I EUROPA

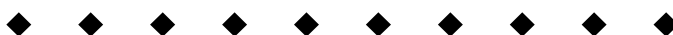
Fra den brede beskyttelse af menneskerettighederne opregnes i en række tilfælde undtagelser, som tillader statslige indgreb af diverse hensyn. F.eks. hensynet til den offentlige sikkerhed, sundhed og sædelighed eller 'andres gode navn og rygte', som opregnet i den europæiske menneskerettighedskonvention af 1950. Uden at der står noget direkte om respekt for religioner har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg dog afgjort to sager om blasfemi.

Den fastslog i en dom i 1996, at emnet bedømmes forskelligt i de enkelte lande, hvorfor der må tages hensyn til hvad der i domstolens praksis kaldes "den nationale skønsmargin". I to tilfælde har den således anerkendt beslaglæggelser af filmisk materiale, foretaget af nationale myndigheder, fordi den her godtog, at der her var tale om blasfemi.

I Otto Preminger Institut-dommen fra 1994 anerkendte Strasbourg-domstolen, at østrigske myndigheder

havde hindret fremvisning af filmen "Kærlighedsrådet" på grund af dennes grove satiriske, nedsættende fremstilling af Gud, Jesus og jomfru Maria, og i *Wingrove-dommen* fra 1996 ligeledes, at britiske myndigheder nægtede tilladelse til markedsføring af en kort video om den hellige Teresa af Avila, fremstillet som en lidenskabelig, erotisk præget nonne.

Modsat Jyllands-Postens tegninger af Mohammed – og særlig dén hvor profeten har en bombe i turbanen - var der her tale om en direkte forhånelse i længere filmiske passager. Den omtvistede tegning *kan* tolkes på forskellig måde, herunder at muslimske terrorister benytter Muhammed og islam som legitimation for deres døds vold. Hertil kan lægges, at kriminaliseringen af blasfemi (som efter dansk ret kan give bøde eller hæfte) er på retur i Europa: Den er f.eks. afskaffet i Sverige, foreslås afskaffet i Norge, mens Storbritannien alene har mulighed for at straffe for forhånelse af den kristne religion.

Kosovos uafhængighed – et spørgsmål om standarder?

Af Niels Aadal Rasmussen, DIIS.

Uanset Kosovos fremtidige status og uafhængighed er der ikke tvivl om, at overholdelse af menneskerettigheder og overvågningen af europæiske standarder ligesom i sin tid i de nye baltiske stater kommer til at spille en betydelig rolle, som det i vidt omfang bliver op til OSCE at påtage sig.

Flertallet af Kosovos befolkning, nemlig den albanske befolkningsgruppe, ønsker helt entydigt selvstændighed, overvejende med status som en ny selvstændig stat. Det serbiske mindretal, som er svindende på grund af først fordrivelse, senere udsivning af provinsen, ønsker fortsat serbisk suverænitet, men nok status med en eller anden form for selvstyre.

Analytisk kan spørgsmålet om Kosovos uafhængighed anskues, dels ud fra en folkeretlig synsvinkel, dels ud fra en praktisk synsvinkel: hvordan bliver et fattigt og krigsplaget område med blot 2 millioner indbyggere bæredygtigt?

Folkeretlig vinkel på Kosovos selvstændighed

Folkeretten giver folkene ret til selvbestemmelse, som er et grundlæggende princip i FN-pagten, men folkeretten foreskriver også suverænitet og territorial integritet for stater,

som er anerkendt af det øvrige internationale samfund og medlemmer af FN. Det er således ikke klart, hvornår selvbestemmelsesretten udøves eksternt i forhold til andre stater, og hvornår det sker internt indenfor eksisterende stater i form af selvstyre. Det er heller ikke klart, hvornår selvbestemmelsesretten omfatter politiske og hvornår økonomiske forhold. Og endelig er det ikke klart, hverken hvem der kan påberåbe sig at være et folk, eller hvordan man lovligt opnår retten til selvbestemmelse.

Da det daværende Jugoslavien i begyndelsen af 1990'erne gik i opløsning, skete EU's folkeretlige anerkendelse af republikkerne Slovenien, Kroatien, Makedonien, Bosnien-Herzegovina, Serbien og Montenegro på grundlag af princippet om folkenes selvbestemmelsesret i kraft af den jugoslaviske mæglings-/voldgiftskommission, Badinter-Kommissionen. Denne kommission lagde til grund, (1) at Jugoslavien var en statsunion i opløsning, idet der ikke var tale om enkeltvis udtræden af en union, (2) at retten til selvbestemmelse fremover skulle udøves af unionens enkelte republikker og (3) at de hidtidige grænser mellem republikkerne skulle anerkendes som folkeretlige grænser. Disse bestemmelser har dog siden været genstand for betydelig juridisk kritik. Kosovo var slet ikke omtalt.

For EU's vedkommende, som var toneangivende for

det internationale samfund, stilledes endvidere krav om opfyldelse af en række humane standarder, herunder især overholdelsen af menneskerettighederne. Et vigtigt punkt var overholdelse af mindretalsrettigheder. Disse krav var årsagen til, at anerkendelsen af de enkelte republikker ikke skete samtidigt, men blev forskudt tidsmæssigt efterhånden som kravene ansås for opfyldt. Det er ikke mindst i dette lys, at man skal se det internationale samfunds krav til Kosovo, fremført under devisen "Standarder før Status".

De standarder, som Kosovo ubestrideligt har gjort fermeskrift imod opfyldelsen af, vedrører i alt 8 områder, nemlig, demokratiske institutioner, retshåndhævelse, bevægelsesfrihed for borgerne, ret til tilbagevenden med mindretalsbeskyttelse, reguleret økonomi, ejendomsret, etnisk dialog og politi.

Bæredygtighed som samfund

Kosovos bæredygtighed som samfund afhænger især af to faktorer, borgernes sikkerhed og områdets økonomi. Kosovo har traditionelt været økonomisk afhængigt af udnyttelsen af mineralressourcer i form af ædle metaller og kul i undergrunden samt af bjerglandbruget som udgjorde befolkningens reelle eksistensgrundlag. Hertil kom kommerciel udnyttelse af regional handel samt i nyere tid en begrænset industriel sektor, herunder kemisk industri. Selvom minedrift har stået i centrum af Kosovos økonomiske udvikling, lider minerne i dag under mangel på investeringer og udpining i tiden under Beograds kontrol. Ændrede betingelser på verdensmarkedet og global udnyttelse af ny, kapitalintensiv teknologi har yderligere bidraget til forældelse af Kosovos traditionelle minedrift. Kosovos vigtigste økonomiske potentiale til supplering af indtægter fra arbejdsmigration er derfor formentlig stadig landbrug og handel.

Arbejdsløsheden og Kosovos geografi har medvirket til en betydelig økonomisk kriminalitet. Menneskesmugling navnlig af kvinder og piger, men også illegal handel med våben og narkotika har antaget et alvorligt omfang. Åben konfrontation med de velvæbnede kriminelle grupper har hidtil ikke været mulig. Ganske vist viser kriminalstatistikkerne ikke nogen skræmmende rate for mord eller anden grov kriminalitet, men politisk vold, bandekrige og dødelige familiefjender er tilsyneladende hyppige og ude af kontrol, blandt andet fordi de ikke anmeldes til myndighederne. FN, som stadig har ansvaret for blandt andet sikkerhed og beskyttelse af mindretal, har oprettet en EU enhed mod økonomisk kriminalitet, ligesom FN-politiet har en efterretningsenhed mod organiseret kriminalitet og toldvæsenet får støtte, men forsøg på gennemdrivelse af den seneste lovgivning mødes ofte af bestikkelse og korruption.

I Kosovos tilfælde hæmmes sådanne foranstaltninger af den anti-autoritære politiske kultur videreudviklet under kamp i årevis mod Milosevic-regimets undertrykkelse. Hertil kommer en mentalitet, som bygger på tilstedeværelsen af ældgamle familie- og klantraditioner, og en form for juridisk sædvane som bygger på middelalderlige principper om blodhævn. Lovkoden hvori sædvanen beskrives er i sig selv ganske klar i kravet om 'øje-for-øje', og har lokalt forrang for anden lovgivning. Den er først nedskrevet

i moderne tid og kompliceres af tilpasning til sociale relationer og begreber som religion og stat.

Væbnet konflikt resulterer som oftest i forværring af politiske og etniske skel og afbrydelse af sociale og økonomiske aktiviteter, men også i nedbrydelse af selve samfundets struktur med kronisk svækkelse til følge. Imødegåelse af de økonomiske, sociale, politiske og sikkerhedsmæssige konsekvenser af den væbnede konflikt forudsætter både kriminalprævention og politiindsatser, men også et fungerende retsvæsen og kriminalforsorg. Straffelovgivningen må gennemtvinges og det økonomiske udbytte af kriminalitet inddrages. Demokratisering kræver konfrontation af mennesker og grupper, som stræber efter at undergrave og modarbejde retsstaten og den europæiske integration. Og endelig kommer man ikke uden om en bedre koordinering af det internationale samfunds civile og militære indsatser, herunder også i forbindelse med grænseovervågning.

FN har for nylig foretaget en gennemgribende undersøgelse af forholdene i Kosovo. Rapporten er forholdsvis kritisk over for situationen i Kosovo, men foreslår dog, at der påbegyndes forhandlinger om Kosovos fremtidige status.

"Analytisk kan spørgsmålet om Kosovos uafhængighed anskues, dels ud fra en folkeretlig synsvinkel, dels ud fra en praktisk synsvinkel: hvordan bliver et fattigt og krigsplaget område med blot 2 millioner indbyggere bæredygtigt?"

OSCE som aktiv medspiller

OSCE var i forbindelse med NATO's humane intervention i Kosovo langt fremme i forberedelserne til at overtage ansvaret for Kosovos videre skæbne. Det kunne have været naturligt eftersom OSCE op til NATO's intervention netop havde ansvaret for den internationale overvågning af situationen i provinsen. Når det ikke lykkedes for OSCE, skyldes det formentlig primært netop det forhold, at spørgsmålet om provinsens fremtidige status nødvendigvis måtte tages op i forbindelse med en varig løsning. Og ikke mindst de permanente

medlemmer af FN's Sikkerhedsråd har alvorlige vanskeligheder med det grundlæggende folkeretsprincip om folkenes selvbestemmelse og dets forhold til princippet om suverænitet og territorial integritet (Tjetjenien, Tibet, Korsika, Nordirland, Puerto Rico).

Forhandlingerne om Kosovos fremtidige status må tage stilling til det folkeretlige spørgsmål om suverænitet over Kosovo. Ikke mindst i et internationalt system, der er domineret af en enkelt magt, USA, er hensynet til folkeretten af overordentlig betydning for de øvrige aktører store som små.

Forhandlingerne må ligeledes give svar på, hvorledes man undgår at skabe en såkaldt failed state i Kosovo, uden kontrol over området og dermed frit spil for organiseret kriminalitet. Befolkningen har behov for et eksistensgrundlag ud over den massive økonomiske bistand fra EU, som under alle omstændigheder vil være nødvendig i overskuelig fremtid. Kosovos sikkerhed både internt og eksternt vil kræve fortsat militær og politimæssig indsats.

Uanset Kosovos fremtidige status og uafhængighed er der ikke tvivl om, at overholdelse af menneskerettigheder og overvågningen af europæiske standarder ligesom i sin tid i de nye baltiske stater kommer til at spille en betydelig rolle, som det i vidt omfang bliver op til OSCE at påtage sig.

Fejhed og selvcensur

Af Carl Otto Brix, journalist, cand. mag i historie.

I en tid hvor debat om ytringsfrihed medfører nedbrændte ambassader, dødsfald og dødstrusler jorden rundt, kan det synes inferiørt at bringe ansattes ytringsfrihed på bane, men på den anden side er denne demokratiske rettighed i mine øjne udelelig, så der er måske alligevel gode argumenter for at bruge spaltepads på emnet.

For det meste ligger der ikke nedbrændte bygninger i kølvandet på debat om ytringsfriheden på det mere personlige plan, men der kan så udmærket ligge udbrændte sjæle. Det fremgik klart af indlæggen på et møde, som den 31. januar i år blev holdt i DJØF's konferencelokaler, og hvor DJØF, Journalistforbundet og Retspolitisk Forening stod som indbydere.

Ytringsfrihed på DJØF Bladet

Tragikomisk nok var der, da mødet holdtes, et aktuelt eksempel på den snævre grænse for ansattes ytringsfrihed netop inden for DJØF. Fagbladet "Journalisten" refererede et par dage før mødet forløbet af sagen. DJØF-bladet havde interviewet den kommende højesteretsdommer, professor Jens Christensen, Århus, og havde så tilføjet et par bemærkninger om, at de ældre dommere i Højesteret overlod det mest omfattende arbejde med procedurene til de yngre, hvorved de selv havde bedre tid til at passe "andet arbejde".

Det gjorde i hvert fald én højesteretsdommer rigtig vred. Han sendte et kritisk brev til DJØF's ledelse og meldte fra som opmand i et par sager, som fagforeningen havde bedt ham tage sig af.

Dette udløste så et ydmygt beklagende brev fra ledelsen, der oveni satte den ansvarshavende redaktør under administration, hvilket så igen medførte hendes farvel og tak til jobbet.

Da sagsforløbet blev refereret på mødet, erklærede både DJØF's formand og direktør, at "det var ikke en korrekt gengivelse", men ingen af dem fortalte, hvad der var forkert, så det var et par dementier med ringe gennemslagskraft.

Men lad os nu tage dem for gode varer. Man kan nemlig godt forestille sig, at der, da parterne skiltes, blev indgået nogle tys-tys aftaler, for der bliver der ofte, fremgik det af indlæg på mødet og fremgår det af virkeligheden i jernindustrien. En person kommer i et modsætningsforhold til (fag)foreningens ledelse og ryger ud, men hun eller han skal da gerne både have et job og en løn et andet sted for at kunne leve videre. Og det bliver vanskeligere, hvis det er sådan, at sagsforløbet er råbt ud fra alle hustage. Hvilken arbejdsgiver tager med jubelråb imod en medarbejder, der er kendt som "vistnok" noget af en ballademager. Hun eller han kommer så langt ned i ansøgerbunken, at den

kendte hilsen med "stillingen desværre er besat" kan forventes at dumpe ind gennem brevsprækken. Der er større chancer, når ingen rigtig ved, hvorfor de to parter veje skiltes. Utrolig mange har et uimodståeligt ønske om at søge "nye udfordringer". Det her nævnte eksempel peger på en særlig gruppe ansatte, hvis ytringsfrihed ofte viser sig at hænge i en tynd tråd. Og netop i denne gruppe burde denne frihed ellers være håndmedet og forsynet med løvefødder og gesvejsninger: Hos medarbejdere og især ansvarshavende redaktører på fagblade.

DJØF-sagen er ikke enestående

Hvor forbundets formand er angivet som ansvarshavende for fagbladet, er signalet umisforståeligt. Her er der et organ, som er hovedbestyrelsens månedlige anvisning til medlemmerne om, hvad der er sandt og rigtigt for dem at tro og mene. Lidt mere uigennemskueligt bliver det, når foreningen har ansat en journalist til at være den ansvarlige, hvilket vil sige den, der skal betale en bøde eller gå i fængsel, hvis bladet har begået en fejl af et vist omfang. Det kan så sandelig medføre problemer, hvis denne person gør sig ud til bens og mener, at bladet egentlig er til for medlemmernes skyld.

Det fik f.eks. Magisterbladets redaktør at mærke for nogle år siden. Hun beskæftigede sig med de elendige investeringer, som foreningens pensionskasse havde foretaget, og det var ikke noget, der huede ledelsen. Det skulle medlemmerne, som betalte til pensionskassen, åbenbart ikke vide noget om. Ud med hende.

For nogle år siden gik det på samme måde for en medarbejder på Danske Kommuners blad. Han var så journalistisk inden i hovedet, at han lavede et interview med den person, som så ud til at blive den næste formand for kommunerne, den daværende borgmester i Odense Anker Boye. Journalisten havde ganske vist ret, men han havde overtrådt de politisk fint afbalancerede regler, så ud måtte han.

Det samme gjaldt for ikke så længe siden den mangeårige redaktør for sygeplejerskernes blad og nu altså DJØF-bladets ansvarshavende redaktør.

Hvis man går i dybden og længden er der med garanti mange, mange flere eksempler, men de er nådigt skjult under årtiers støv og tavshed. De færreste har råd til at gå ned med flaget til tops. De skal jo kunne brødføde familien også i næste måned.

Tendens til selvcensur blandt journalister

Selv blandt ytringsfrihedens ypperste forkæmpere, journalisterne, er der konstateret censurtendenser. Der har været brok i hovedbestyrelsen over, at medlemsbladets ansvarshavende redaktør har taget ømfindtlige sager op til be-

handling i spalterne. Det generer de valgte, som i deres egne aviser og blade så modigt slås for ytringsfriheden. Heldigvis er tendensen blevet standset af flertallet, men har ubehagelighederne medført selvcensur?

Netop her ligger den anden farlige side af hele forholdet mellem den ansvarlige fagbladsredaktør og denne forenings valgte ledelse: Medfører frygten for repressalier, at man undgår sprængfarlige emner, som f.eks. en hovedbestyrelses hovedløse handlinger (sådanne forekommer), og i stedet laver månedens tresiders interview med formanden, godt forsynet med glimrende fotos?

Man ved det ikke, men der er gode grunde til at nære mistanke herom. Det var da vist ikke "Folkeskolen", der afslørede de absurde tilstande i Lærerstandens Brandforsikring.

Ansattes ytringsfrihed er naturligvis et bredere emne end fagbladsredaktørers forhold, men netop denne gruppe sidder i en udsat position med risiko for samvittigheds- og andre konflikter. De får en viden, som menige medlemmer ikke har, og som ledelsen måske heller ikke mener, de burde informeres om, fordi det vil være skadelig for deres egen position. Der skal mod til at gå mod strømmen.

Og det er jo ikke hver gang sagen udvikler sig til en afskedigelse. Nej, alle steder – i det offentlige og det private – har man mere raffinerede metoder at anvende: Karrieren stopper brat, de sjove og udviklende opgaver tilfalder andre, og – som der blev berettet om på mødet hos DJØF – man placeres i arkivet. Man kan jo ikke rigtig protestere, for ledelsen mener, at der hører man hjemme, og der er ikke brug for nogen andre steder i virksomheden, ministeriet eller kommunen.

Nogle af disse træk går altså igen hos medarbejdere i offentlige og private stillinger. De har alle deres sikrede ytringsfrihed ifølge Grundloven § 77, der dog gør opmærksom på, at offentliggørelse på tryk, i skrift og tale sker under ansvar for domstolene.

Hvor går grænsen for ytringsfrihed

Så vidt så godt, men enhver ved jo, at en ansat i et privat

firma ikke kan bralre ud til konkurrenten, at hans arbejdsplads nu har fundet en bedre metode til vejsaltning eller en ny medicin mod forårstræthed. Det er først, når samfundsinteresser kommer ind i billedet, at skruen strammes, og det vil så i reglen gælde folk i offentlig tjeneste. De må ofte balancere på en knivsæg, for ved de en masse, og sidder de med indflydelse på den politiske beslutningsproces, kan de som regel ikke sige noget uden at komme i karambolage med den politiske chef. Derfor findes de i mange slags. Der er f.eks. dem, som gerne fortæller, men vil være anonyme, og så er der dem, der ikke vil sige noget som helst. Imellem disse yderpunkter findes dem, der godt vil sige noget, men som selv vil censurere ned til mindste kedsommelige komma, hvad der er kommet ud af snakken.

Det ultimative inden for feltet er en Grevil, der som ansat i Forsvarets Efterretningstjeneste blev så berørt over, hvad efterretningerne blev brugt til, at han måtte afsløre indholdet. Dommen over ham er endnu ikke endeligt afgjort, så det skal jeg ikke sige noget om. Og så er der skoleinspektøren i Roskilde, der for et par år siden blev afskediget, blot fordi han i en pæn tone svarede på en kritik, som et byrådsmedlem havde rejst af hans skole i den lokale ugeavis. Der er da altid en trøst, at den ansvarlige borgmester ikke blev genvalgt, selv om det næppe skyldtes dette eksempel på kommunalt magtmisbrug.

Ombudsmanden har fastslået, at ytringsfriheden gælder for alle, altså også offentligt ansatte, men der er næppe nogen, der kan slå en bred streg imellem denne principielle ret og så virkeligheden. Den er utydelig og svingende, stregen.

For at sige det kort: Kun formelt sættes ytringsfrihedens grænser af domstolene; i virkeligheden går grænserne ved den enkeltes mod og ansvarsfølelse over for det demokratiske samfund, der ikke kan udvikle sig uden fast grund under fødderne og alle kendsgerninger på bordet. Fejhed og selvcensur burde "ingen sinde på ny indføres".

"Fejhed og selvcensur burde ingen sinde på ny indføres"

Artiklen om medierne i Litauen udspringer af specialet "De frie mediers Klondyke - en analyse af nyhedsmediernes institutionalisering i Litauen". Specialet er skrevet af Søren Kvistgaard Rasmussen og Nina Mourier og afleveret i november 2005 ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Fakta om Litauen

- Litauen var en del af Sovjetunionen fra 1944 til 1991, hvor landet opnåede selvstændighed.
- Litauen er det største af de tre baltiske lande med grænser til Rusland, Polen, Hviderusland og Letland.
- Litauens areal udgør 65.200 km², 1,5 gange Danmarks areal.
- Litauen har 3,4 mio. indbyggere, hvoraf de ca. 550.000 bor i hovedstaden Vilnius.

Gabriele Peckaityte sammen med en kollega i mødelokalet på dagbladet Respublika.

Litauens korrupte aviser

Det er almindelig praksis i de litauiske aviser, at politikere køber sig til positiv omtale i medierne. Aviserne informerer ikke læserne om, at der er penge indblandet. Med det resultat, at læserne ikke kan gennemskue, at det er politisk reklame. Det er virkeligheden i et af EU's nye medlemslande.

Af Nina Mourier, cand.scient.pol.

Gabriele Peckaityte bladrer dagens avis igennem. Der er ingen tegn på købte artikler. Men hun tilføjer: "Hmm, sådan er det journalistiske spil. Når du betaler lidt fremgår det af artiklen, at den er købt. Hvis du betaler mere, ser det ud som alt er okay." Det er med Gabriele Peckaitytes ord helt almindeligt, at aviserne modtager penge for artikler fra politikerne.

I mødelokalet på Litauens næststørste avis Respublika fortæller journalist Gabriele Peckaityte om skjult reklame. Om hvordan det hverken er gennemskueligt for læserne eller for hende selv, hvornår politikere betaler sig til positiv omtale. Redaktøren uddelegerer historierne efter dagens redaktionsmøde. Og han fortæller ikke, hvornår der er penge involveret. Derfor fremgår langt fra altid af artiklerne.

Politikere og journalister overtræder loven

Da Sovjetunionen brød sammen i 1991, blev Litauen et selvstændigt land. EU og de vestlige lande stod i kø for at hjælpe. Demokratiet, økonomien og lovgivningen skulle udvikles efter vestligt forbillede. Et af resultaterne var medieloven. En lov der lever op til alle de vestlige krav.

Loven er der med andre ord ikke noget galt med. Den siger højt og tydeligt, at det skal fremgå af artikler, når der er penge involveret. Alligevel slipper både aviserne og politikerne godt fra at skjule de købte artiklers ophav. Problemet er for små bøder, der ofte slet ikke kommer på tale. Købte artikler er blevet mere eller mindre almindelig praksis. Og ingen stiller for alvor spørgsmålstejn ved det.

De købte artikler er problematiske. Set i et demokratisk lys. Men ud fra et økonomisk synspunkt er det en ganske naturlig praksis. De litauiske aviser er hårdt spændt for,

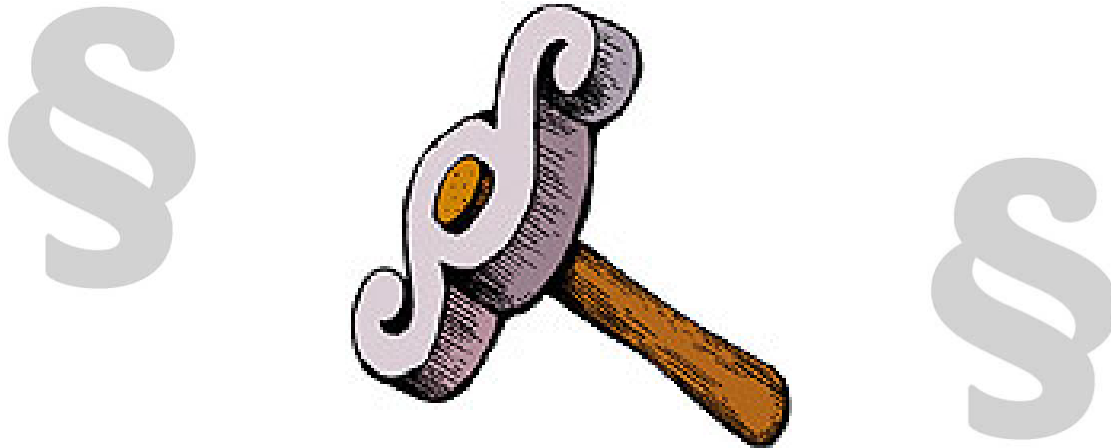
og konkurrencen er stor. Socialdemokraten Algirdas Pileckis, der er medlem af det litauiske parlament, udtrykker det meget præcist: "Det er den triste historie om medier, der behøver penge. Og politikere der behøver PR." De betalte artikler er med andre ord ren og skær forretning, der er profitabel for både medier og politikere. Og problemet stikker helt til tops i litauisk politik.

Præsidentens købte kampagne

Så sent som i efteråret 2004 købte den daværende litauiske præsident Rolandas Paksas en hel udgave af avisen Vakaros Zionos. Dagen før præsidentvalget. Præsidenten håbede på genvalg og endnu en periode i toppen af litauisk politik. I dramatiske vendinger fortalte forsiden på Vakaros Zionos om Vilnius Bank, der var ved at gå fallit. Og inde i avisen lovede Præsidenten spalte op og spalte ned at løse bankens problemer. Hvis blot vælgerne genvalgte ham. Vakaros Zionos kunne denne dag let forveksles med Præsidentens personlige valgavis. Den eneste forskel var, at det intet sted fremgik, at indholdet i dagens avis var købt og betalt af Præsidenten. Og lige meget hjalp det. For Præsidenten blev ikke genvalgt.

Problemer trods udvikling

Det er virkeligheden i Litauen, der ligger på den anden side af Østersøen. Og Litauen som EU den 1. maj 2004 optog i klubben af demokratiske lande. Siden kommunismens fald og Sovjetunionens sammenbrud har de østeuropæiske lande udviklet sig med ekspresfart. Men bag facaden af demokrati og markedsøkonomi, bokser de stadig med mange problemer. Det er de købte artikler i aviserne et fint eksempel på.

Indgreb i meddelelseshemmeligheden

Claus Larsen efterlyser statistiske opgørelser over indgreb i borgerrettighederne.

Af Claus Larsen, forhenværende byretspræsident

Udgangspunktet efter Grundlovens § 72 er, at man har ret til at kommunikere frit og uden at blive kigget i kortene af myndighederne. Det kræver normal en forudgående retskendelse (dommerkendelse), hvis Politiet eller Politiets Efterretningstjeneste (PET) ønsker at gøre indgreb i denne ret, der kaldes meddelelseshemmeligheden.

Der er typisk tale om brevåbning, brevstandsning, telefonaflytning, aflytning af rum og lokaler af forskellig slags, eller overvågning af alle former for elektronisk kommunikation.

I den kolde krigs tid var det ikke så vanskeligt for dommeren at tage stilling til. Man vidste, hvem fjenden var, og man identificerede ret nemt og hurtigt de spioner, der kom fra udlandet, og som ofte var tilknyttet ambassaderne m. v. under dække af, at de var diplomater af forskellig slags. Det var heller ikke så vanskeligt at spotte, hvem de søgte kontakt med i det danske samfund.

På narkoområdet er det heller ikke så vanskeligt. Der er ofte allerede gang i en forbrydelse, når man ønsker at gribe til aflytning.

Men, efter at terroren er blevet den erklærede fjende, er dommeren og den beskikkede advokat, som normalt også er til stede, når typisk PET kommer med en begæring om indgreb i meddelelseshemmeligheden, sat på en vanskelig opgave.

Fjendebilledet er meget diffust og delvist ukendt. Der er normalt ikke begået en forbrydelse endnu. Det man går efter, er noget, man frygter, er under opsejling. Man har fra en kilde fået oplyst, at noget måske er under forberedelse. Der er måske også et praj om, hvem eller hvilke grupperinger, man skal interessere sig for. PET er af gode grunde meget tavs, om, hvem "kilden" er. Somme tider kan man gætte: måske en venligsindet efterretningstjeneste i udlandet? Men, selv venligsindede efterretningstjenester er ikke altid de mest pålidelige. Tænk blot på CIA' s efterretninger

om tilstedeværelsen af masseødelæggelsesvåben i Irak.

Hvad skal dommeren og advokaten gøre?

Selvom de oplysninger, der fremlægges, kan forekomme noget usikre og tyndbenede, er der altså bagved en frygt for, en mulighed for - svag måske - men dog en mulighed for, at en form for terrorvirksomhed er under forberedelse.

Og hvad gør dommeren og advokaten? Rigtig gættet! Dommeren siger ok, og advokaten protesterer ikke, for hvis nu

Der ligger en vis beskyttelse af borgerne i kravet om en retskendelse. Efterretningstjenesten skal fremlægge nogle oplysninger og argumentere for, at indgrebet er velbegrundet, og der er trods alt grænser for, hvor tynd en sag de vil præsentere for dommeren og advokaten.

Men, man skal af de grunde, som er nævnt ovenfor, ikke overvurdere det værn, der er knyttet til en dommerkendelse på dette område.

Derfor bør man tænke sig meget nøje om, før man i terrorens navn udvider området og mulighederne for indgreb i retten til uovervåget kommunikation og andre frihedsrettigheder, -også selvom der stilles krav om en retskendelse.

Da der er tale om indgreb - alvorlige indgreb - i borgerrettighederne ville det vel være rimeligt, at man førte statistik også på dette område, og at man indførte kvalitetskontrol:

Hvor ofte fremsættes der begæring om indgreb i meddelelseshemmeligheden? Hvor ofte får man medhold, og hvor ofte får man afslag? Hvad førte indgrebet til? I de situationer, hvor man fik ja - viste det sig, at indgrebet var relevant? Det er muligt, man ikke kan offentliggøre de indsamlede oplysninger, i alt fald ikke i detaljer, men de bør tilvejebringes.

Kæmpeforskelle i politiklagesystemet i Danmark og Storbritannien

I grundlaget for det engelske politiklagesystem understreges igen og igen, at systemet skal være så tilgængeligt som muligt, og at politiet, ved at tage ved lære af klagerne, skal optimere befolkningens tillid. De aspekter er godt skjult i de danske regler.

Af Jacob Sejer Pedersen, CeRePo (Center for Rets- og Politiforskning)

De laver informationsmateriale om, hvordan du klager over politiet. De holder møder over hele landet, hvor du kan komme og stille direkte spørgsmål til, hvordan de håndterer sagerne. De laver spørgeskemaundersøgelser for at finde ud af, om du har tillid til dem, og så har de en brugervenlig hjemmeside. Det handler om IPCC (Independent Police Complaint Commission) – det engelske politiklagesystem.

Det danske system tager sig noget anderledes ud. Der er ingen hjemmeside, ingen brochurer, der fortæller om reglerne, ingen åbne møder og ingen tilfredshedsundersøgelser. I erkendelse af vigtigheden af befolkningens tillid, har politiets faglige organisationer gennem de sidste 20 år haft et ønske om at få et uafhængigt system til at håndtere klager fra borgerne. Den høje grad af konsensus om nødvendigheden af en sådan ordning udmøntede sig i en organisation med meget vide beføjelser - herunder kompetence til at rejse disciplinær- og straffesager.

IPCC har 15 kommissærer, der leder 266 efterforskere. Ingen af dem må tidligere have været ansat ved politiet, og der er vandtætte skodder imellem IPCC og resten af justitsvæsenet. Deres uafhængighed er sikret ved lov. Nøgleordene er åbenhed, retfærdighed og respekt for menneskerettighederne, og det erklærede mål er, at politiet skal lære af klagerne.

Klageadgang

En af de ting, man i IPCC vægter tungt, er klageadgangen. Du behøver hverken kunne læse, skrive eller tale engelsk for at klage over politiet i Storbritannien. Har du først fundet hjemmesiden, kan du fra forsiden downloade en brochure på 15 forskellige sprog, og hvis du har læsevanskeligheder sågar en audio-version. Brochuren fortæller udførligt, hvad du kan klage over, hvordan og hvor hurtigt du kan forvente, at klagen bliver behandlet. Har du ikke adgang til nettet, går du ind på en hvilken som helst politistation og afgiver din klage mundtligt eller sender et brev, en fax eller e-mail til en hvilken som helst politimyndighed. Du kan også henvende dig direkte til IPCC. Kontaktoplysningerne står på de fire forskellige brochurer, de har udformet, og som blandt andet politiet deler ud. En af brochurerne, der fylder 56 sider, fungerer både som retningslinier for politi og IPCC og som informationsmateriale til offentligheden. En anden fylder kun et par sider og indeholder kun de mest elementære informationer. Alle er de indbydende og overskueligt bygget op.

Din klage bliver ekspederet videre til det sted, hvor den indklagede betjent har tjeneste. Her forsøger man at løse problemet ved samtaler, der involverer den indklagede betjent og hans overordnede. På denne måde er der mulighed for at få klarlagt, hvorfor den indklagede handlede,

som han gjorde, og han har mulighed for at sige undskyld. Den overordnede får viden om aktuelle problemer og har dermed en chance for at rette op. Politiet skal spørge dig, om du har lyst til at forsøge at opnå en løsning lokalt – IPCC opfordrer til, at du bruger denne ordning i mindre sager.

Hvis det handler om eksempelvis vold eller racisme, anbefaler IPCC, at du går direkte til dem. Og det er ikke kun betjente, du kan klage over. Alle ansatte inden for politiets organisation er underlagt ordningen.

Når du klager til politiet, skal de indenfor 10 arbejdsdage beslutte, om de vil gå videre med sagen. Den afgørelse kan du indbringe for IPCC, der har 28 arbejdsdage til at tage en beslutning. Hvis du klager direkte til IPCC, sender de klagen til det relevante tjenestested inden for 2 arbejdsdage. Er det en akut klage, er der en 24 timers hotline, hvor du kan henvende dig telefonisk. Som sagen går, opdaterer IPCC dig hver 28. dag, og samme service får den indklagede.

IPCC

Er du af den ene eller anden grund ikke tilfreds med udfaldet af din klage, eller den måde politiet har behandlet den på, træder IPCC til. De overtager eller initierer efterforskningen eller tager skridt, der sikrer, at det lokale tjenestested forvalter sagen forsvarligt.

Når du har appelleret til IPCC, kvitterer de med et brev, der fortæller, hvordan de vil gå til værks, og hvor lang tid det vil tage. Du får også en kontaktperson, der har ansvaret for din sag. IPCC rekvirerer information og dokumenter fra politiet og vurderer, om de kan gå videre med klagen. Tager de sagen op, instruerer de den lokale leder af politiet om, hvordan han skal tage hånd om klagen. Du bliver gjort bekendt med disse instrukser. Vurderer IPCC, at klagen er grundløs, får du at vide hvorfor. Den afgørelse kan kun appelleres til chefen for IPCC. Siden april 2004, hvor IPCC startede op, har de behandlet 1329 klager og givet medhold i 439.

IPCC er også proaktive. For eksempel har man fundet ud af, at over 50% af de mennesker, der dør i politiets varetægt, har mentale problemer. Derfor holder man et vågent øje med, om politiet anbringer folk med sådanne problemer i detentionen eller på rette sted. Det gør man blandt andet ved at afholde seminarer for betjente, hvor de bliver uddannet i at tage hånd om mennesker med mentale problemer og sørge for, at politiet arbejder sammen med socialvæsenet.

Danmark

I Danmark kan du indgive din klage direkte til politiet eller statsadvokaten. I mindre sager – notitssager – kan ledelsen på tjenestestedet beslutte at forsøge sig med, at klage-

ren og en overordnet betjent har en samtale. Uanset om konflikten bliver løst ved denne samtale, skal politiet udfærdige en notits til statsadvokaten, som kan iværksætte en efterforskning, hvis han skønner det nødvendigt. En kopi af notitsen bliver sendt til politiklagenævnet. Der er ikke udstukket retningslinier fra centralt hold om, hvordan politiet skal agere, når du tropper op på politistationen og vil indgive en klage.

Der er et politiklagenævn for hver af de seks statsadvokater. Et nævn består af en formand og to lægmænd, som justitsministeren udpeger for en periode på fire år. Formanden, der skal være advokat, bliver indstillet af Advokatrådet og lægmændene af Kommunernes Landsforening. Ingen af nævnets medlemmer kan samtidig være medlem af en kommunalbestyrelse, et regionsråd eller af Folketinget.

Statsadvokaten har ansvaret for at efterforske de relevante forhold, når du klager. Det indebærer ofte afhøringer af den indklagede, vidner og klageren. I praksis er det dog Rigspolitiets Rejseafdeling, der forestår afhøringerne, hvis der er tale om straffesager. Herefter laver statsadvokatens jurister en skriftlig redegørelse om sagen, der munder ud i en afgørelse, som bliver forelagt politiklagenævnet, der er blevet løbende orienteret. Politiklagenævnet har på intet tidspunkt mulighed for at få en mundtlig fremstilling fra klageren. Indtil sidste år var det praksis, at kun fastansatte jurister behandlede politiklagesager, men sidste

sommer åbnede rigsadvokaten op for, at også jurister på turnus fra politiet kan behandle klager over politifolk. Nævnet kan under behandlingen anmode statsadvokaten om at foretage specifikke efterforskningsskridt. Er statsadvokaten uenig, skal spørgsmålet for retten. Kan nævnet ikke tilslutte sig statsadvokatens afgørelse på klagen, kan de indbringe sagen for rigsadvokaten. Det kan også både den indklagede og klageren.

Sker det, foretager rigsadvokaten en helt ny realitetsbehandling, og den afgørelse kan ikke påklages til justitsministeren.

Som klager får du ikke en tidshorisont på, hvor lang tid du kan forvente at skulle vente på en afgørelse. I flere tilfælde har det taget over et år og i et enkelt tilfælde tre år. Der findes ingen formelle retningslinier for politiets ageren, når du vil klage. Som alle andre offentlige myndigheder skal de vejlede dig, men vil du være sikker på reglerne, skal du selv finde dem i rigsadvokatens beretning på et par hundrede sider eller dykke ned i lovteksterne. Du bliver ikke løbende orienteret om behandlingen af din klage.

I 2003 var der 917 indkomne klager over politipersonalets adfærd, heraf 532 straffesager, hvoraf 250 var færdsels-sager. Klageren fik medhold i 20 tilfælde og 122 blev løst lokalt.

I lovforslaget til politi- og domstolsreformen, der blev fremsat d. 1. marts i år, har man ikke fundet plads til en revision af den danske model.

Fremmer integrationsrådsvalg integrationen

Mia Skovhus Sachania cand.pæd. i pædagogisk antropologi.

Den 7. marts var der valg til Integrationsrådet i Københavns Kommune. Personligt er jeg en stor fortæller for, at landets kommuner har et sådant råd, men jeg må som privat borger i Københavns kommune og som professionel kommunalt ansat, undre mig over flere aspekter ved det omtalte valg.

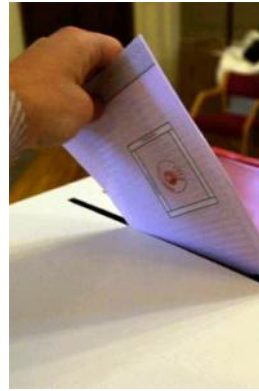
I ugerne op til den 7. marts var vi nogle stykker, der fik valgkort til Integrationsrådsvalget, nemlig "os": de myndige borgere med fast bopælsadresse i Københavns Kommune med en anden etnisk baggrund end dansk. Det "vores gruppe" har tilfælles, og derfor gør os stemmeberettigede, er, at vi kommer fra, eller har forældre der kommer fra, et land udenfor Norden, EU, EØS og Schweiz, USA og Nordamerika, Japan, New Zealand og Australien. Grønlandere er dog også ifølge dette kategoriseringssystem - gud ved hvorfor - stemmeberettigede.

På kommunens hjemmeside kunne man op til valget læse, at medlemmerne i det hidtidige Integrationsråd var udpeget af Borgerrepræsentationen efter en forudgående valghandling i de største etniske minoritetsforeninger i København. Integrationsrådets funktionsperiode følger den kommunale valgperiode og medlemmerne i det daværende Integrationsråd havde siddet en fireårig periode. Dette var grunden til, at der skulle vælges nye

medlemmer til Integrationsrådet, denne gang ved et direkte valg den 7. marts 2006.

Det direkte valg var som nævnt kun for "os", der indgår i den omtalte gruppe – for den herskende logik i Københavns Kommune ser ud til at være, at vi da om nogen må vide hvem af vore egne, der kan være kompetente til at rådgive borgerrepræsentationen. Via denne tilgang signalerer Københavns Kommune mindst tre ting:

- Det første er en forståelse af, at integration er noget, der foregår mellem etniske minoriteter, resten af Københavns borgere behøver ikke at stemme.
- Det andet er en forestilling om, at der er nogle, der er mere etniske end andre; således er en kvinde som jeg, med en dansk mor og en indisk far, der fik dansk statsborgerskab kort efter han kom til landet som 18-årig, stemmeberettiget, mens en person fra New Zealand ikke er.
- Det tredje er en indirekte fortælling om, hvem der er berettiget til at få lov til at høre til, dvs. hvem der med andre ord kan få lov til at indtage selvforståelsen af at tilhøre gruppen "danskere". Her signalerer Københavns Kommune via deres opdeling, at

dansk skolegang, statsborgerskab og arbejde ikke betyder lige så meget som generne i din krop.

Er en grønlænder mere etnisk end en italiener?

Ideen om et Integrationsråd, der rådgiver omkring hvilke behov, ønsker og forestillinger etniske minoriteter i Danmark har, er god nok – det er relevant og nyttigt med et sådan talerør. Derimod er den anvendte kategorisering af, hvem der tilhører minoritetsgruppen diskriminerende. Hvorfor er en grønlænder eksempelvis mere etnisk end en italiener?

Ved at indføre et fødestedskriterium i den demokratiske proces har Københavns Kommune sendt et klart signal: fødestedet – ens eget eller én eller begge forældres – er langt vigtigere end den fremtid som skal forvaltes i Integrationsrådet. Fødestedskriteriet tager således fokus fra, hvad der burde være sagens kerne: hvordan sikrer vi som minoriteter og majoritet en god integration i kommunen!

Københavns Kommune må forstå, som det f.eks. ser ud til at Århus kommune i højere omfang har forstået, hvor alle fik mulighed for at stemme til valget, at integration og demokrati er for alle. Etniske grønlændere, etniske italienerne, etniske danskere eller etniske miks som jeg. Ved at integration kun bliver nogens sag, kan man mildest talt få en fornemmelse af en noget halvhjertet integrationsindsats fra kommunens side.

Materialet som Københavns Kommune sendte ud i forbindelse med valget, er kun i alt for høj grad med til at stadfæste den statiske kulturforståelse, som selve dette valg er bygget på. Det stod således "os" vælgere frit for, om vi ville vælge en kandidat på "Afrika listen", "Mellemøsten listen", "Øvrige Asien listen" eller "Øvrige Europa listen". Som vælger kan jeg fortælle, at det ikke er så vigtigt, hvor den kandidat jeg stemmer på kommer fra, mens et par ord om hvad kandidaten stod for ville have været langt at foretrække!

I mit daglige arbejde med etniske minoriteter – torturoverlevende - primært fra mellemøstlige lande, har jeg ligeledes oplevet en forundring over måden, hvorpå valg materialet var udformet. Disse kvinder og mænd gav klart udtryk for, at de enkelte kandidaters målsætning var langt vigtigere, end hvor de kom fra i verden. Det udsendte valg materiale signalerer desværre, at kandidaternes politiske holdninger basalt set er ligegyldige, da der *ingen* information overhovedet er om valgdeltagerne ud over deres etniske tilhørsforhold. Dette må siges at være en udformning med diskriminerende undertoner.

Etnicitet har således spillet en uforholdsvis stor rolle

for valget, mens forhold som familie-, social- og arbejds politik i virkeligheden er mindst ligeså vigtige for, hvor de etniske minoriteter kunne have sat deres kryds. Valgmaterialets udformning lagde dog kun op til én ting – stem på dine egne! Dette viser en forforståelse af, at vi som individer per definition har mest tilfælles med en hvilken som helst person, der kommer fra samme land eller verdensdel som vi eller som én eller begge vores forældre. Sandheden er dog, at vi alle som individer deler træk med mange forskellige grupper. At hævde fokuset på nationalitet som den vigtigste fortælling betyder, at man opretholder en rigid konstruktion omkring "den anden". Man fastholder et fokus på forskelle i stedet for ligheder, hvilket på mange måder kan vanskeliggøre en vellykket integration.

Faren ved at kandidaterne bliver valgt ud fra etnicitet og ikke ud fra politiske holdninger er, at rådet kan komme til at stå svagt i forhold til at kunne give Borgerrepræsentationen med- og modspil i integrationssspørgsmål. Min bekymring er således, at det gode tiltag som et Integrationsråd er, ikke kommer til sin fulde ret.

Nævnte bekymring er allerede blevet bekræftet delvis gennem den lave valgdeltagelse på 13,8 pct. Der kan være flere grunde til en så lav stemmeprocent. Delvist kan det skyldes, at en stor procentdel af de stemmeberettigede ikke har kunnet identificere sig med at tilhøre omtalte gruppe. Delvis kan det skyldes, at man ikke kan gennemskue, hvilke kompetencer et sådan råd har, da det ikke har direkte politisk magt. Endelig kan det være et udtryk for det alt andet end informative valg materiale, der kun giver mulighed for at stemme på etnicitet. Jeg er klar over, at der har været anden oplysning omkring nævnte valg,- i form af forskellige reklamespots, oplæg etc. Ikke desto mindre har der manglet information, der hvor den var aktuel – i valg materialet.

De mindretals kvinder og mænd jeg har min gang iblandt giver udtryk for, at et Integrationsråd er vigtigt og vedkommende. De ønsker at være med til at udvælge kandidaterne, de ønsker at bruge deres stemme, de ønsker at styrke integrationen. De har dog svært ved at forstå, at integration ikke er en fælles sag.

Kommunen burde vide, at integration ikke opnås før alle parter er involverede. Det er kun sammen, at vi kan skabe et ligeværdigt og tolerant København, der formår at støtte alle borgere i deres hverdagsliv og arbejdsliv. Det er i hvert fald ikke ved at blive ved med at cementere opdelingen af et "os" og "dem".

Stjernekrig og storpolitik

Af Mads Fleckner, *stud.scient.pol.*

Ifølge aftalen om det ydre rum, 'The Outer Space Treaty', der blev indgået i FN i 1967, er rummet åbent for alle, men tilhører ingen. Artikel 1 i aftalen fastslår, at „udforskningen af rummet skal være i alle staters interesse samt komme hele menneskeheden til gode”. Den indeholder endvidere en forpligtigelse til at leve op til fælles og samarbejdende sikkerhed, der skal garantere en fredelig udnyttelse af rummet.

2004 kan meget vel vise sig at have været det år, der i fremtiden vil blive anset som vendepunktet i den fremtidige udnyttelse af rummet. Præsident George W. Bush bekendtgjorde, at man igen vil sende et bemannet rumfartøj til Månen og til Mars. Kinesiske astronauter fuldførte flere vellykkede missioner end tidligere, og det samlede internationale budget for den kommercielle udnyttelse af rummet oversteg 100 milliarder dollars (ca. 600 milliarder kr.).

Stjernekrig og sikkerhed

Den teknologiske udvikling vil inden for nær fremtid gøre det muligt at deployere våben i rummet og videreudvikle avanceret satellit-baseret udstyr i militære sammenhæng. Spørgsmålet er så bare, om USA og andre nationer med veludviklede teknologier vil lægge ud med at udvikle våbensystemer i rummet, og dermed eventuelt indlede et nyt våbenkapløb i rummet, eller om det fra international side vil lykkes at skabe fælles sikkerhed.

Den 17. november 2005 havde USA held til at gennemføre en militær øvelsesoperation, hvor et missil i 160 kilometers højde blev skudt ned. Øvelsen foregik over Stillehavet med en såkaldt 'hit-to-kill'-strategi, hvor et mellemdistance missil blev affyret fra Kauai ved det nordvestlige Hawaii. Derefter registrerede et krydserskib med base i Erie-søen missilet, hvorefter det affyrede et standardmissil. Hele operationen var en forløber for det program, der i fremtiden skal kunne nedskyde ballistiske (højtgående) kort- til mellemdistance-missiler fra baser på havet.

De spæde skridt til den militære udnyttelse af rummet blev taget under Den Kolde Krig. Trods store budgetter og tiltag på området, er der endnu ikke deployeret våben i rummet. De enorme teknologiske krav, og de økonomiske ressourcer, det kræver at stable et pålideligt system på benene, fik både Rusland og USA til mere eller mindre at sænke ambitionsniveauet. Trods Ronald Reagans Stjernekrigsprojekt (*S.D.I. - Strategic Defence Initiative*), og de kommende planer om et missilskjold, hvori Danmark bidrager med Thule-radaren, er der dog lang vej til et fejlfrit og driftssikkert våbensystem.

På tegnebrættet ligger dog en række seriøse planer om at kunne føre krig fra rummet ved hjælp af satellitter i kredsløb om Jorden. En af disse er den såkaldte *S.B.I (Space Based Interceptor)*, der er et mindre missil, som kan kollidere med, og dermed uskadeliggøre et andet mis-

sil. Der foreligger planer om at have satellitter i omløb, der kan affyre stråler bestående af enten laser eller mikrobølger (*Space Based Laser*) mod mål på jorden så som et missil i opsendelsesfasen eller jordstationer. Strålen skal opvarme sit mål til det eksploderer. Disse vil dog kræve store energiressourcer til både at kunne generere laseren og det optiske system, der skal styre strålen. Endvidere skal den være uhyre nøjagtig med både at holde sin egen position i rummet, samtidig med at den skal fastholde strålen i et længere tidsrum mod et bevægeligt objekt..

Demokratisering og informationsårbarhed

Med den teknologiske udnyttelse og stigende afhængighed af rummet er der samtidigt skabt en sårbarhed overfor materielle komponenter af vital betydning for det globale samfund. Ligesom der er muligheder for at udnytte rummet militært (med våbensystemer), og dermed skabe sig nationale fordele, er muligheden til stede for at udnytte den informationsmæssige del. Elektroniske teknikker til krigsførelse og håndtering af krisesituationer har vist sig at være uhyre effektive, og er i stigende grad blevet tilgængelige for både stats- og ikke-statslige aktører.

I flere tilfælde har stater udnyttet muligheden for ved hjælp af GPS-udstyr (*Global Positioning System*), at 'jamme' informationer fra nyhedsmedier, de har skønnet uhensigtsmæssige. Eksempler på dette var den tyrkiske censur, der ved adskillige lejligheder op gennem 1990'erne blokerede kurdiske nyhedsudsendelser, sendt fra eksilkurderne i England og Belgien. I juli 2003 blev en persisk-sproget version af 'Voice of America', sendt i Iran, blokeret fra et signal i Cuba. Under USA's intervention af Irak i 2003 var der klare beviser på, at GPS-udstyr til signalblokering, solgt af et russisk firma ved navn *Aviaconversiya*, blev anvendt af det irakiske militær til at forhindre amerikanerne i at sende krigsmateriel til landet.

Selvom disse 'jammings' ikke er rettet direkte mod satellitter, men mod deres sendesignal, og dermed har begrænset geografisk rækkevidde, udgør de en vital del af udnyttelsen af rummet. Da det er muligt at ødelægge antenner og modtagerstationer med konventionelle våben, samt at blokere sendesignaler, udgør jordstationer og sendesignaler måske det svageste led i udnyttelsen af rumteknologien. *Blokering af information* er i det hele taget en alvorlig trussel mod forsøg på fra veletablerede demokratier at bringe det demokratiske budskab ind til lidet udviklede lande og diktaturstater.

Udfordring for FN

I rumalderens spæde år blev *den fredelige udnyttelse af rummet* en standard, formuleret af USA, England og Frankrig, ført til dørs af FN's generalforsamling. De multilaterale initiativer, der i fremtiden skal sikre, at udnyttelsen af rummet bliver en succesrig balancerende mellem de militære-

re, kommercielle og civile interesser ligger hos FN.

Samtidig med den øgede afhængighed og brug af teknologi i rummet er der opstået et presserende behov for at have love, der tilgodeser alles interesser, og samtidig sikrer alles sikkerhed. Op gennem 60'erne og 70'erne blev de vigtigste hjørnestejn lagt i folkeretten - det indbefatter bl.a. , at der ikke må deployeres atomvåben eller andre former for masseødelæggelsesvåben i rummet. Ligeledes er det ikke tilladt at gøre rummet, eller dele af det, til nationalt eje.

Rummet begynder efter de internationale bestemmelser 100 kilometer fra Jordens overflade, og selv om der eksisterer en række direktiver for brugen af rummet, er disse meget vagt formuleret og åbne for fortolkninger. Blandt andet er det blevet diskuteret hvad 'fredelig brug' indebærer. Gennem en årrække indebar det for USA's vedkommende 'ikke-aggressive' formål, hvad der egentlig strider

mod deres egne militære planer for rummet. Russerne derimod fortolkede den 'fredelige brug' som en 'ikke-militær' brug af rummet; dette til trods for at de gennem en årrække i al hemmelighed selv var i færd med at udvikle et militært rumprogram.

Mere end nogen sinde er verden blevet afhængig af verdensrummet. Alt fra medicinalindustri, kommunikation og finansielle transaktioner til offentlige goder og militær sikkerhed er afhængig af udnyttelsen af rummet. Mulighederne og rækkevidden bliver ikke mindre. Hvorvidt folkeretten og staternes bæredygtige politikker vil komme disse udfordringer i møde og sikre en fredelig og demokratisk udvikling på dette felt beror på en fælles international konsensus i lovgivning og praksis. Hvad der gør dette emne særligt interessant er, at man her har mulighed for at få formuleret forebyggende folkeretlige regler - noget der ellers sjældent er mulighed for i international politik.

Underskud af ytringsfrihed

Af Ole Olsen, leder af FN-forbundets menneskerettighedsarbejde

For nogle måneder siden befandt jeg mig i Tunis til FN-topmødet om Verden og den nye informations- og kommunikationsteknologi. Her sloges jeg og mange andre for at sikre at ytringsfriheden også skal gælde på Internettet og ved anden elektronisk information, at sikre at det ikke blev IT-systemernes opgave at sætte grænser.

Kampen blev vundet: Det blev fastslået, at ytringsfriheden gælder uden at der blev tilføjet noget "men". Der var ellers mange der ønskede det anderledes, især en række magthaverere af politisk eller religiøs tilsnit. De ønskede kritik og ytringsfrihed hen hvor peberet gror.

I dag ser dagsordenen helt anderledes ud. Jyllandsposten har skabt en udvikling, den næppe ønskede. Avisen undervurderede den bitterhed, der indenrigs er imod det stærkt nationalistiske Danmark og udenrigs mod den vestlige korsfarermentalitet, holdninger som JP i øvrigt har givet masser af spalteplass de senere år.

Tegningerne forærede de vrede en klar adresse og blev en god sag for både velmenende og de nedrige. Ytringsfriheden er blevet taget som gidsel af såvel de, som ønsker den helt ubegrænset som de, der ønsker den stærkt begrænset – og alt for mange progressive har valgt sidstnævnte grøft frem for at formulere et tredje stand-

punkt.

Det er simpelthen for ærgerligt hvis ytringsfriheden ender med at blive taberen i denne sag, der handler om så meget andet. Vi befinder os i en verden med et solidt underskud af ytringsfrihed. Alt for mange autoriteter slipper afsted med at kvæle kritik, uanset om vi tænker på Rusland, Iran eller en række arabiske lande.

Og det bliver ikke spor bedre af, at religionen verden over er på vej til at blive en integreret del af det politiske liv – det giver dadelværdige ledere en alt for let mulighed for at kalde politisk kritik for religionsfornærmelse. Men hverken kulturelle eller religiøse forskrifter står over menneskerettighederne.

Verden kan ikke være tjent med at de autoritære og udemokratiske kræfter kommer sejrige ud af den igangværende konflikt. Vi må insistere på den verdensomspændende ret til offentligt at ytre os og til gennem ethvert medie at kritisere hvad vi hver især måtte finde for galt. Ellers får vi et stigende demokratisk underskud hvor de autoritære vil godte sig og de undertrykte vil bære konsekvenserne.

Når det er slået fast, vil det være produktivt at erkende, at når kritik bliver arrogance og formuleres som forhånelser, bliver den modproduktiv. Her må både Dansk Folkeparti og Statsministeren på skolebænken, hvis de vil Danmark og Verden det godt.

Håndbog for Statsministre

Af Kristian Hvidt, Dr. phil. Og tidligere informationschef i Folketinget.

Anmeldelse af:

Håndbog for statsministre. Politik, magt og ledelse.
Af Susanne Hegelund og Peter Mose.
Forlag, Gyldendal.

Redaktøren har bedt mig læse og skrive om en ny bog, *Håndbog for Statsministre*, en hårdkogt og dygtigt tilskåret analyse af dansk politik i dag. Det har jeg gjort - endda med ret stor fornøjelse.

Bogen er relevant for alle politisk interesserede, selv om man ikke kan sige, at den handler om menneskerettigheder, der er dette blads formål - det skulle da lige være de frihedsrettigheder, som også må kunne kræves af regeringens tyve ministre, der efter bogens beskrivelse må føle sig tynget til jorden af et forfærdeligt arbejdspress og en stærk nerveanspændelse, som bl.a. medierne påfører landets toppolitikere. Det er selvpåtagne og frivillige lidelser, kan man sige, men arbejdsforholdene er også resultatet af en udvikling i dansk form for demokrati. I øvrigt må presset på toppolitikere i stormagter som England og Frankrig da være mange gange stærkere.

Bogen er skrevet af to unge, men dog erfarne journalister, der gennem flere år har befaret Christiansborgs gange foran dørene til udvalgsværelser og folketingssalen. Susanne Hegelund og Peter Mose har samlet deres erfaringer i denne bog, en statusrapport på 366 sider om det politiske system på Christiansborg netop nu - dvs. siden september 2005, men før Muhammedsagen blev dagens store brændpunkt. De er dygtige til deres fag, journalistik i stil og form helt efter de retningslinier man lærer på Journalisthøjskolen i Århus. Som gammel ansat i Folketinget genkender man i deres bog helt tonen og atmosfæren - de unge journalister på Borgen har deres egen barske jargon, når de mødes ved det runde bord i Brydesens frokoststue - de mange latterkaskader derfra kan måske få en og anden politiker i lokalet til at krympe sig ved tanken om den sarkastiske omtale de måske får i den lukkede kreds.

Bogens udgangspunkt er den alment accepterede iagttagelse, at vores statsminister tilsyneladende har tilegnet sig moderne ledelsesteorier og styrer Danmark som var det en stor koncern. Stramhed og disciplin er Foghs krav til sine ministre og en passende organisering af kredsen i en direktionsgruppe på de fem nærmeste plus en såkaldt projektchef, ideologen Bertel Haarder. Af alle ministrene kræver statsministeren de samme fire fundamentale lederevner, nemlig visioner, sans for kommunikation, samarbejdsevne og resultatsikkerhed. Der er tale om en topstyring i

”...en hårdkogt og dygtigt tilskåret analyse af dansk politik i dag...”

politik som aldrig før □ disciplineringen når ned gennem systemerne, via departementscheferne ned i forvaltningerne og gennem folketingsgrupperne ud i partierne og rækken af ordførere. Bogen udtrykker en uhildet beundring for Anders Fogh Rasmussens lederevner, men skjuler heller ikke, at der fra toppen og ned gennem rækkerne også stråler den kulde og utryghed, som professionalisering medfører. Bogen beskriver den ny form for *styret demokrati*, som denne borgerlige regering har ført, desuden hvordan Fogh forud for sidste valg foretog en såkaldt ”omvendt Tony Blair” ved at overtage nogle af modstandernes mest populære synspunkter og dermed før valget overhale Socialdemokratiet. Så meget lettere har det været for statsministeren at vanskeliggøre Helle Thorning-Schmidts entré på den politiske scene. Venstre er ifølge forfatterne forvandlet fra det gamle liberale bondeparti til et borgerligt udefinerligt midterparti præget af koncernchefens målsætning: bevare magten og holde vælgernes opmærksomhed fanget omkring den økonomiske fremgang.

Bogens titel *Håndbog for Statsministre* er smart, men slet ikke dækkende. Undertitlen *Politik, magt og ledelse* dækker derimod helt bogens indhold. Bogens hoveddel skildrer nemlig de enkelte ministre og deres vanskeligheder med at få tid til at fundere frem for bare at administrere.

Et kapitel gælder udenrigsministerens deklassering efter at Fogh (i forlængelse af sin forgænger) systematisk har overtaget ledelsen af dansk udenrigspolitik og overladt frynserne til det før så almægtige Udenrigsministerium. I den sidste del af bogen skildres forholdene omkring de Konservative og Dansk Folkeparti, og skildringen munder ud i spørgsmålet, om man med den ny professionalisering (amerikanisering?) af dansk politik vil kunne rekruttere nye politikere, der har tilstrækkelig uddannelse i koncernledelse og behersker de fire nødvendige evner.

I mange henseender ligner Susanne Hegelunds og Peter Morses nye bog den række af politikerbiografier og krisebeskrivelser, som er udkommet i en jævn strøm siden schlüttertiden i firserne. Mange af bøgerne er ret værdiløse opkog fra de gamle mapper med avisudklip. *Håndbog for statsministre* løfter sig et godt stykke over gennemsnittet ved sin indtrængende analyseform med de velvalgte indskudte kommentarer fra centrale personligheder og ved sin barske, skarptskårne journalistik, der gør læsningen let.

Syge på tvangsarbejde

Af Kim Nielsen, cand.jur.

Anmeldelse af:

Syge på tvangsarbejde – om behandlingen af førtidspensionsansøgere.

Af Ellen Ryg Olsen.
Forlag, Gyldendal.

Syge på tvangsarbejde, det er den barske titel på Ellen Ryg Olsens bog. Bogen fortæller dels om Linda, Ahmeds og Knuds møde med det sociale system, dels giver den faktuelle oplysninger. Endelig tilkendegiver forfatteren sin holdning til det sociale system, hvilket er positivt i et samfund, hvor man nogle gange oplever, at mennesker, der har besiddet en position i samfundet, først tilkendegiver deres synspunkter, når de er blevet pensionister. Selvom titlen kan forekomme barsk, så kan det ikke sammenlignes med de beskrevne personers oplevelser i mødet med det sociale system. En gengivelse af disses oplevelser, ville sprænge rammerne for denne anmeldelse, og derfor kan det mere end anbefales at læse bogen.

Det siges, at menneske- og socialrettigheder først viser deres værdi, når en eller flere borgere har behov for, at de rettigheder finder anvendelse. Måles den nævnte opfattelse ved behandling af sager, der involverer enten menneske- eller socialrettigheder – kan man komme i tvivl om, hvorvidt Danmark socialt er et af de førende områder, som visse politikere ikke forsømmer at antyde en gang i mellem.

Ellen Ryg Olsens beskriver meningsløs arbejdsprøvning af mennesker, der næsten ingen erhvervsevne har eller slet ikke har erhvervsevne. Kommuner, der fastholder en læges diagnose, fordi det passer ind i kommunens økonomiske interesser, selvom den pågældende læges diagnose ikke er i overensstemmelse med andre lægers diagnoser.

Om anerkendelse og respekt

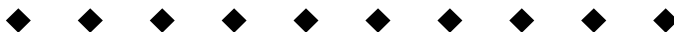
– *anerkendelse* af borgerens egen vurdering af sygdom – senere i bogen refereres undersøgelse af, at borgerens egen helbreds-vurdering ofte viser sig at være korrekt.
– *respekten* for at borgeren kan søge hjælp, når helbredet ikke længere slår til. Det kan næsten være umuligt for visse grupper at få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Man kunne ønske sig, at princippet om at man ikke vil påføre andre noget, som man ikke selv ønsker at blive udsat for, var et gældende princip i vores samfund. Der er en formodning for, at de fleste i vores samfund nødtigt vil bytte plads med mennesker på overførselsindkomster, som kan få helbreds-mæssige problemer, blive udsat for social isolation, dårlig økonomi, og bliver set ned på – eller får frataget hjælpen, hvis pågældende borger ikke ønsker, kommunen træffer valg på hans/hendes vegne. Fx den hjemløse, der ikke ønsker at bygge et skur til en ged, og derved mister kontanthjælpen.

Holdningen til mennesker uden for arbejdsmarkedet kommer også til udtryk i bl.a. Danmarks Jurist og Økonomforbund, hvor man har oplevet, at DJØF ikke ønsker at overholde vedtægter og aftaler, når DJØF ønsker at de ledige skal have ringere indflydelse end pensionister og studerende. Det underbygger Ellen Ryg Olsens opfattelse af, at der er forskel på dem, der fx vælger efterløn eller at studere, og dem, der kun har mulighed for at få deres eksistensgrundlag af det offentlige.

Ellen Ryg Olsen tilkendegiver en kritik over for det administrative socialklagesystem – man oplever, at klagesystemet ikke forholder sig til det, der er klaget over. Der har været og er en opfattelse af, at sociale sager ikke udelukkende skal afgøres ud fra juridiske regler, men også ud fra sociale faglige betragtninger. Min opfattelse er, at sociale faglige betragtninger ofte ikke fører til et gunstigt resultat for borgeren.

Ellen Ryg Olsens bog på 160 sider burde læses af politikere, retsadvokater, og dem, der har en interesse for det sociale område. Der har i juridisk litteratur været en vis interesse for det sociale system – især professor Kirsten Ketchers pionerearbejde, som man kan bifalde – og det samme gælder for Ellen Ryg Olsens bog.

Bomben i turbanen

Af læge, lic.scient., Søren Nørby.

Anmeldelse af:

Bomben i turbanen.

Af Klaus & Mikael Rothstein.

Forlaget Tiderne Skifter.

Brødrene Rothstein, litteraturkritikeren og samfundsdebattøren Klaus og religionshistorikeren Mikael, har forenet deres kræfter og talenter i denne stærkt anbefalelsesværdige analyse af "Muhammedsagen", dens forudsætninger og konsekvenser.

Jyllands-Postens offentliggørelse, ultimo september 2005, af tegninger af profeten Muhammed – hvoraf den mest kendte/berygtede er den der hentydes til i bogens titel – afstedkom, som bekendt, efter nogle måneders "inkubationstid" en epidemi af religiøst raseri i den islamske verden, rettet mod Danmark og med det danske flag og diplomatiske repræsentationer som de nære mål for hævngherrige muslimer.

Det forekom umiddelbart de fleste "gammeldanskere" – med baggrund i en stærk tradition for satiriske tegninger og revyer hvor intet er helligt, INTET – ufatteligt at man kunne "tage sådan på vej" pga. et par "vittighedstegninger". Det spørgsmål turnerer forfatterne elegant og effektivt ved at citere det højeste organ for "den islamofobiske nationalchauvinisme", Pia Kjærsgaard (DF), som i forløbet pegede på "danskernes forfærdelse over at se vores flag, Dannebrog, skændet." Hvi ser du skæven..? Sagen er jo den, at de allerfleste af os, inkl. JP's redaktion, havde alt for ringe kendskab til islam til at forstå Muhammedskikkelsens betydning for troende muslimer, og dermed den forfærdelse tegningerne udløste. Ukendskabet, og uforstanden, rakte helt op i regeringstoppen. Her var der ikke noget at komme efter, andet end en forsikring om yttringsfrihedens ukrænkelighed. Ingen vilje til, endsige behov for, at udnytte de diplomatiske muligheder som bød sig til med henvendelsen fra de muslimske landes ambassadø-

rer.

Hvad kan vi lære, hvad kan vi gøre? I den globale landsby vi allerede lever i, takket være moderne kommunikationsmidler, må vi gennem dialog og debat oparbejde et tolerant samfundsfællesskab, "en hensynskultur, som sikrer at ingen bliver chikaneret, forfulgt og undertrykt", men hvor samtidig alle kan blive kritiseret. Det er bogens grundlæggende vigtige konklusion, og forfatternes tilbagevendende budskab i den offentlige debat, at det forpligtende og hensynskabende fællesskab kun kan opnås inden for en sekulær, humanistisk samfundsmodel, dvs. hvor elementære borgerrettigheder (demokrati, fri presse, uafhængige domstole) er det, vi er fælles om, det der skaber "sammenhængskraften". Det kræver en indsats mod de stærkt religiøse bevægelser til fordel for den sekulariserede fornuft og – når nu religion er kommet for at blive – en vis "religiøs minimalisme".

"Vi skal passe på, at religion ikke kommer til at fylde for meget i det offentlige rum", udtalte statsministeren i februar. Det må vi holde ham fast på og i den ånd søge at inddæmme undervisningsministerens ambition om at holde den kristne gryde i kog i folkeskolens religionsundervisning. I forbindelse med omstillingen til globalisering gælder det om at få omlagt produktionen fra religion til viden og kritisk forståelse. Forfatterne fremhæver antropologi og religionshistorie. Enig, men denne anmelder savner i den grad også naturvidenskabelige bidrag i denne debat. Kendskab til mennesket som art (evolution) og til individets udvikling og funktion (genetik, fosterudvikling, hjernens opbygning og funktion) er elementært nødvendigt for at forstå, hvad mennesker er og på hvilke betingelser. Helt ærligt, vi har brug for videnssamfund, ikke trossamfund.

Indkaldelse til generalforsamling i Den Danske Helsinki Komité

Torsdag, den 1. juni 2006 kl. 17.00
i sekretariatets lokaler
Gothersgade 89, 1123 København K

Dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning
3. Forelæggelse af regnskab til godkendelse
4. Fastsættelse af kontingentets størrelse
Bestyrelsen foreslår, at kontingentet for 2007/2008 er uændret i forhold kontingentet for 2006/2007 således:
kr. 250.- for ordinære medlemmer,
kr. 150.- for pensionister og
kr. 50.- for arbejdsledige og studerende
5. Indkomne forslag
6. Valg af medlemmer til bestyrelsen – ingen bestyrelsesmedlemmer er på valg i år
7. Valg af medlemmer til ledigtblevne pladser i den rådgivende gruppe
8. Valg af revisor
9. Eventuelt

Foredrag ved Georg Metz: Den Fjerde Statsmagts Forlis

Efter generalforsamlingen holder historikeren, journalist Georg Metz foredrag med titlen: Den Fjerde Statsmagts Forlis.

Bestyrelse: Ole Espersen - for- mand Gerd Battrup Torben Ishøy Hans Henrik Bry- denscholt Anse Leroy Mads Fleckner - sup- pleant	Rådgivende komi- té: Alken, Ib Altschuler, Finn Barfoed, Niels Bennedsen, Dorte Bille, Grete Christensen, Arne Piel Czartoryski, Adam Elmqvist, Bjørn	Estrup, Jørgen Gelfer-Jørgensen, Mirjam Gjellerod, Henning Groth, Niels Gulmann, Claus Hvidt, Kristian Jakobsen, Margareta Kepinska Jerichow, Anders	Krag, Helen Langebæk, Steen Mottelson, Ben Nikqi, Riza Nørgaard, Per Pedersen, Klaus Car- sten Petri, Michael Pundik, Herbert Rehof, Lars Adam	Richter, Ole Riishøj, Søren Rubow, Caroline Severinsen, Hanne Siesby, Erik Trolle, Eskild Vasegaard, Gertrud Weissmann, Vladimir
--	--	---	---	---